

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 3

Mars

1948.

Pris 65 öre

KUNGS

LIVSMEDEL OCH SKEPPSHANDEL

Inneh. LEMON o. STEDING

Kungsgatan 8 - LULEÅ - Tel. 4324, bostad 2510

Kött-, fläsk- och charkuterivaror
Sprit, Tobak, Cigaretter, Proviant
Däcks- och maskinförnödenheter

Vår strävan: BÄSTA MÖJLIGA KUNDSERVICE

Gunnar Larssons Cykelverkstad

S. Kopparslagaregatan 37

Telefon 825 G Ä V L E Telefon 825

Gammal fackman gör i ordning "hojen"
grundligt och billigt. - Ramreparationer,
Svetsningar, Lackeringar. Nya och be-
gagnade cyklar säljas.

STOCKHOLM med omgivningar

GRUS och SINGEL

Sven Karlsson

Lindalen, Trollbäcken

Telefoner:

Grustagen: Älta 266, 466

Bostaden: Älta 366

BODEN

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & C:o, Hednoret

Telefon Boden 650 16

BORÅS och SÖDRA ÄLVSBORGS LÄN

Aktiebolaget

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbeltyger, Duchatelltäcken, Gar-
diner och Draperivaror i såväl
bomull som konstsilke

Vid elektriska installationer
ring 122 47, 132 47.

ELEKTROFIRMAN MAGNET

Kontor: LILLA BROGATAN 38

Affär: LILLA BROGATAN 30

AB BREDIN & C:O — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar
utföras fackmässigt under garanti

Telefon 323

BORÅS och SÖDRA ÄLVSBORGS LÄN

A.-B. Alf Stigens

FÄRGERI

Tel. 551 70

SANDARED

Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning

AB NORRMALMS GJUTERI & MEK. VERKSTAD

Telefon 103 93

— BORÅS —

GJUTGODS och REPARATIONSARBE-
TEN för TEXTILINDUSTRIEN

Gusums Blixtlås

FABRIKSNERDLAG

D. G. Rudholm & C:o

Tel. 119 07 & 144 07

Borås

Kom ihåg Edra vänner vid såväl
högtider som märkesdagar med
B L O M M O R från

ALIDEBERGS Blomsteraffär

(Inneh. Oscar Andersson)

Allégat. 7. Tel. 117 27.

Andrées Begravningsbyrå Eftr.

NILS HULTCRANTZ

Södra Kyrkogat. 52, B o r å s. Tel. 141 28
Humana priser.

Ombesörjer alla Begravningar och Eld-
begängelser med omsorg och pietet.

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall

Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORÅS —

Allt elektriskt

hos

AB LINDSTRÖM & SJÖBERG

Borås

Tel. 103 22, 100 14

Aktiebolaget

Pettersson & Tisell

Kinnahult

ELEKTRISKA INSTALLATIONS- AFFÄREN I BORÅS AB

Stora Brogat. 4. — Tel.: 100 58, 200 58
Utför allt, säljer allt elektriskt! Special-
affär i armatur. Starkströms- och svag-
strömsinstallationer. Kostnadsberäkning-
ar, Reparationer, Motorlindningar.

Borås

Fabriksnederlag

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS

FÖRNÄMSTA INKÖPSKALLA

Aktiebolaget

Ludvig Anderson

KASTHALLS MATTFABRIK

KINNA

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kocksgatan 15, Stockholm

Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11

Prenumerationspris: Helår 7:—, halvår 4:—

MARS 1948

Utkommer en
gång i månaden
11:e årgången

Ansvarig utgivare:
EINAR HILLER

Ägare:

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

De allmänna barnbidragen

Med ingången av år 1948 har två betydelsefulla lagar, eller rättare sagt lagsystem, trätt i kraft i syfte att skapa en tryggare tillvaro för folkpensionärerna och barnfamiljerna. Ingen rättvis bedömare torde kunna förneka, att här har två betydelsefulla steg tagits mot förverkligandet av det folkhem, som ofta ställes som slutmål för vår socialpolitik. Vi åsyfta här de två stora grundpelarna i vår nyaste sociallagstiftning, folkpensioneringsreformen och de allmänna barnbidragen. Som ett ofta återkommande argument för en mera tidsenlig folkpensionering har framhållits, att åldringarna icke skola behöva gå de sista trötta stegen till fattigvården sedan de gett sitt bästa åt samhället under ett arbetslyngt liv. Härvid faller även tanken på den nya generation, som skall föra utvecklingen vidare. Barnens utveckling måste också ske under mera gynnsamma omständigheter än hittills för att garantera landets framtid och ett friskare och sundare släkte. Det är i korthet bakgrunden till de allmänna barnbidragens tillkomst. År 1940 hade den övervägande delen av landets barnfamiljer en inkomst, som icke översteg 3.000 kronor. Befolkningsutredningen av år 1941 har på olika vägar sökt bilda sig en uppfattning om barnkostnaderna. Härvid bygger den bl. a. på en av socialstyrelsen år 1933 verkställd hushållsbudgetundersökning bland arbetare, lägre tjänstemän och medelklass i städer och industrisamhällen. Man har då närmast åsyftat, att erhålla ett mått på den inkomstökning, som skulle erfordras för att bibehålla en barnlös familj vid oförändrad levnadsstandard, då den utökas med ett eller flera barn. Utredningen har bl. a. slutligen kommit fram till, att denna inkomstökning vid tillkomsten av ett barn i åldern 7—8 år uppgår till 700 à 800 kronor. Detta belopp skulle alltså vara ett mått på den genomsnittliga barnkostnaden. Befolkningsutredningen understryker osäkerheten och godtyckligheten i beräkningarna men framhåller,

att deras starkaste stöd ligger däri, att resultaten förefalla rimliga. Ställer man dessa uppgifter i relation till en familj, som erhåller socialhjälp och härvid även inberäknar stigande levnadsomkostnader o. s. v., kan detta ge en någorlunda klar bild av vad det kostar att uppföstra barn i dagens samhälle. De allmänna barnbidragen skall, i korthet sagt, ge en viss garanti för att barnfamiljerna kunna hålla sin levnadsstandard uppe.

Att det så här i början av reformens genomförande pågår en livlig diskussion, huruvida den kommer att fylla sin uppgift, är alldeles naturligt. En betydande lättnad i de dagliga bekymren, särskilt för de stora barnfamiljerna, kanske mest på landsbygden, torde man utan vidare diskussion kunna fastslå. Sedan kan man diskutera arten och graden av dessa verkningar för olika folkgrupper. En mera ingående detaljgranskning är inte möjlig här, bl. a. därför att vi f. n. ha alldeles för litet av samlade erfarenheter. De nya lagarna om barnbidrag har ju endast existerat cirka en månad, när denna artikel skrives.

Först och främst måste man emellertid skilja på olika former av barnbidrag för att inte blanda ihop begreppen, även om vi här närmast har avsett att uppehålla oss vid de allmänna barnbidragen. *Allmänna barnbidrag* utgår till barnets uppehälle och fostran utan hänsyn till föräldrarnas inkomst och ekonomiska ställning med 260 kronor om året. Utöver de allmänna barnbidragen kan *särskilda barnbidrag* utgå till vissa kategorier, änors och invaliders barn m. fl. Härvid måste man hålla i minnet, att de särskilda barnbidragen utgått tidigare men nu fått en annan utformning. Dessa bidrag ha tidigare varit dyrortsgrupperade. Sålunda kunde exempelvis en änka i högsta dyrortsgrupp, enligt den gamla lagen, erhålla ett belopp av 510 kronor per år i särskilt barnbidrag. De särskilda barnbidragen, som äro behovsprövade och reduceras efter vissa avdragsregler med

hänsyn till föräldrarnas och barnets egen inkomst, utgå numera efter samma grunder över hela landet till ett högsta belopp av 250 kronor, för vissa barn 420 kronor.

De allmänna barnbidragen bekostas helt av statsmedel medan kostnaden för de särskilda barnbidragen fördelas mellan staten och kommunerna enligt samma grunder, som gälla för kommunernas bidrag till folkpensioneringen.

För familjen A., som lever under normala förhållanden och icke har några alldeles speciella bekymmer utöver de vanliga, betyder de allmänna barnbidragen säkert en viss lättnad i familjens ekonomi trots att penningvärdesförsämringen naggar statens kaka i kanterna. Går man vidare i skalan och tittar in till familjen B., där den ena maken exempelvis drabbats av tuberkulos, ter sig läget något annorlunda. Här har tuberkulosen orsakat en lång tids inkomstbortfall, och familjen har fått underkasta sig stora uppoffringar för att hålla sig uppe. Familjen B. kan man hitta i många olika variationer. Är sjukdomen, olycksfallet eller annan omständighet av den karaktären att makarna, eller oftast en av dem, kvalificerat sig för sjukbidrag eller invalidpension, kan barnen under vissa förutsättningar erhålla särskilda barnbidrag. Att märka är, att familjen B., som kan förekomma i många olika register och bidragsformer såsom sjukbidrag, invaliditetspension, sjukkassa, särskilda barnbidrag, fattigvård m. m., behövsprövas i alla möjliga och omöjliga former.

Familjen A. får sitt allmänna barnbidrag oavsett förmögenhet eller inkomst och lever efter mera enhetliga och normala folkhemsprinciper. Familjen B. har råkat ut för en allvarlig folksjukdom, som lägger en viss hämsko på livsföringen och till råga på detta även råkat in i behovsprövningens och de splittrade bidragsformernas tegelbackselände. Det är inte så lätt för familjen B. och heller inte så roligt för alla de myndigheter landet runt, vilka just nu äro sysselsatta med omprövning och omräkning av socialvårdsbidragen med anledning av de nya reformerna.

Som tidigare framhållits är det icke nu, med hänsyn till den korta tid barnbidragen verkat, möjligt att få en ordentlig uppfattning av förändringarnas innebörd. En del rapporter utifrån landet tyda på, att man på sina håll vill minska socialhjälpbidragen efter de allmänna barnbidragens tillkomst. Härtill kan givetvis många omständigheter samverka. Utan att för dagen slunga någon bannstråle mot landets fattigvårdsstyrelser, vilja vi dock peka på en mycket viktig sak. Om vi fattat saken rätt så skall de allmänna barnbidragen innebära en *allmän standardhöjning* för barnfamiljerna, oavsett inkomst och samhällsställning, inom samtliga medborgargrupper. Med ett sådant betraktelsesätt som utgångspunkt synes det vara rätt och rimligt, att de familjer, som

erhålla socialhjälp i någon form — vilket ju innebär att dessa familjer på grund av sjukdom eller andra omständigheter drabbats av inkomstbortfall — även få sin del av den allmänna standardhöjning, som åsyftas med de allmänna barnbidragen.

Att de allmänna barnbidragen ha betydelse för de tuberkuloshotade familjerna som en välkommen standardhöjning — man kan här med all rätt tala om ett förebyggande skydd mot sjukdomen — måste väl stå tämligen klart för alla, som kommit i kontakt med denna social-medicinska fråga. I detta sammanhang kan man notera ett intresseväckande prejudikat. Fattigvårdsstyrelsen i Göteborg har nämligen beslutat, att *de allmänna barnbidragen icke skola verka reducerande på utgående socialhjälp*. Detta ställningstagande i rikets andra stad ger belägg för att man där, både i teoretisk och praktisk utformning, tolkat innebörden av de allmänna barnbidragen på rätt sätt. I tuberkulosvårdens och folkhälsans intresse vill vi hoppas, att den sist nämnda uppfattningen kommer att delas även av fattigvårdsstyrelserna i det övriga landet.

Sixten Hammarberg.

Kvotlagstiftning för partiellt arbetsföra.

Vår kollega "Svensk Vanföretidskrift" har i nummer 11/1947 tagit upp frågan om kvotlagstiftning för partiellt arbetsföra d. v. s. lagstiftning om att en viss kvot, en viss procent, av de inom allmän och enskild tjänst anställda ska utgöras av partiellt arbetsföra.

I nämnda tidskrift har ingenjör Gun Lundgren i en artikel kallad "Övertalning eller invalidlag" ställt frågan under debatt. Hennes artikel har Svensk Vanföretidskrift med stor påpasslighet kompletterat med uttalanden av representanter för vissa av frågan speciellt intresserade parter, LO, Svenska Arbetsgivarförbundet, Svenska Vanföreanstaltarnas Centralkommitté m. fl.

Kvotlagstiftningen är en högaktuell fråga. Kommittén för partiellt arbetsföra har sysslat med den och kan väntas komma att beröra den i ett framtida betänkande. Inom de partiellt arbetsföras egna led dyker kvotlagstiftningen allt oftare upp i diskussionen. Detta är enbart glädjande. En debatt om kvotlagstiftningen är till nytta.

Det kan därför vara på sin plats deklarerat att denna tidning gärna ställer sina spalter till förfogande för en förutsättningslös diskussion i saken. Den artikel om kvotlagstiftningen kallad "Kan en kvotlagstiftning gagna de partiellt arbetsföra" som publiceras i detta nummer representerar inte något officiellt ställningstagande från De Lungsjukas Riksförbunds sida. Men om den kan stimulera till ett fortsatt åsiktsutbyte rörande kvotlagstiftningen skulle det glädja oss.

Kan en kvotlagstiftning gagna de partiellt arbetsföra?

Ordföranden i "Landsføringen af vanføre og lemlaestede" i Danmark, R. Rasmussen, har i föreningens medlemsblad, Vanførebladet (nr 1 1948), tagit upp frågan om kvotlagstiftning för partiellt arbetsföra, d. v. s. lagstiftning om att en viss kvot, en viss procent, av de inom allmän och enskild tjänst anställda skall utgöras av partiellt arbetsföra. Sådan lagstiftning har som bekant antagits i bl. a. England, Tyskland och Holland, ehuru man i det sistnämnda landet icke avser att låta lagen träda i kraft förrän förändrade förhållanden inträda på arbetsmarknaden, t. ex. i form av en lågkonjunktur. Herr Rasmussen erinrar om att "Landsføringen af vanføre og lemlaestede" hemställt till den danska régeringen och riksdagen om att särskilda bestämmelser införas om tvångsmässig anställning av ett visst antal partiellt arbetsföra i statens och kommunernas tjänst, eventuellt även i liknande företag, där staten kan göra sitt inflytande gällande. I sin artikel i "Vanførebladet" rekommenderar herr Rasmussen också livligt, att en dylik lagstiftning kommer till stånd.

Frågan har för vårt lands partiellt arbetsföra ett mycket stort intresse, och det kan väntas, att diskussionen kring densamma inom den närmaste tiden kommer att i hög grad aktualiseras.

Utän föregripande av kommitténs för partiellt arbetsföra eventuella förslag i detta ämne torde en allmän principdiskussion angående kvotlagstiftningen över huvud taget och speciellt med hänsyn till svenska förhållanden vara av stort intresse. Man måste fråga sig: Vad ha de partiellt arbetsföra att vinna — när det gäller tillgodoseendet av deras berättigade krav — på en kvotlagstiftning, som innefattade icke endast statliga och kommunala myndigheter utan — framförallt — enskilda arbetsgivare? Vilka äro de allmänna förutsättningarna för genomförandet av en dylik lagstiftning? Samt först och sist: Är i första hand de statliga och kommunala myndigheternas anställningspolitik av den art, att tvångsåtgärder kunna eller böra vidtagas för placering av partiellt arbetsföra i allmän tjänst?

När det gäller de statliga och kommunala myndigheternas intresse att i sin tjänst anställa partiellt arbetsföra, har allmänt hävdats, att detta varit så gott som obefintligt och att deras anställningspolitik varit alltför restriktiv. Sannolikt är denna uppfattning i stort sett riktig, men det måste samtidigt påpekas, att vissa officiella bestämmelser i fråga om anställning i statlig och kommunal tjänst, vilka i stor utsträckning icke ha någon motsvarighet inom det enskilda näringslivet, i hög grad bidragit till uppfattningen om statliga och kommunala myndigheters restriktiva anställningspolitik, oavsett hur och i vilken omfattning dessa bestämmelser tillämpats. Jag avser härmed bestämmelserna om läkarintyg för anställning i viss allmän tjänst. Det torde inte råda något tvivel om att enbart förekomsten av dessa läkarintyg vid anställningsförfarandet för många varit tillräcklig för att motivera påståendet att stat och kommun — som borde föregå med föredömligt exempel — äro mera förstående för de partiellt arbetsföra än det enskilda näringslivet. Det enskilda näringslivet har inga officiella stadganden i fråga om läkarintygen — ergo kan dess anställningspolitik över huvud taget icke officiellt stämpas som restriktiv! Det göres även ofta gällande, att man dessutom inte kan begära så mycket av den enskilde arbetsgivaren, så länge

det allmänna intager en negativ ställning, kringgådd av paragrafer!

Det torde nog också förhålla sig så, att vetenskapen om att stat och kommun i stor utsträckning kräva läkarintyg av den anställningsökande — eller åtminstone av den de stå i begrepp att anställa — i mycket stor utsträckning avhållit den partiellt arbetsföra att söka allmän tjänst. Man har resonerat som så: "Det tjänar inte något till att jag, som har varit t. ex. lungsjuk, söker arbete, om jag för att få det måste förete "friskintyg". Kan inte denna inställning till stor del vara orsaken till dels att förhållandevis få partiellt arbetsföra anställts i allmän tjänst, dels att vederbörande myndigheter relativt sällan konfronteras med den partiella arbetskraften och följaktligen inte heller fått något större intresse för densamma och dess användbarhet?"

*

Jag återkommer till frågan i vad mån en kvotlagstiftning skulle gagna de partiellt arbetsföra och om förutsättningarna i vårt land för en dylik lagstiftning.

Alla de länder, som antagit lagar om anställande av en viss procent partiellt arbetsföra i arbetslivet, ha deltagit i kriget. Den som offrat sin syn, sin arm eller sitt ben eller vars arbetskraft på annat sätt nedsatts genom krigsskador, har gjort detta för fosterlandet. Följaktligen måste fosterlandet se till att han får sin försörjning, även om han blivit partiellt arbetsföra, ty han har blivit det för fosterlandets skull. Detta är i stora drag motiveringen för att staten bestämmer, att näringslivet måste se till att krigsinvaliden får sin utkomst.

Vi ha i vårt land dessbättre sluppit problemet om sysselsättning av krigsinvalid. Frågan om de partiellt arbetsföras rätt till försörjning genom eget arbete har förts fram efter andra linjer; här har det förutom humanitära skäl varit arbetsmarknads- och befolkningsfrågor, som aktualiserat densamma. Det blir här fråga om att i första hand åstadkomma en opinionsbildning till förmån för de handikappade mot en helt annan psykologisk bakgrund. Frågan är då, om det finns förutsättningar för att vinna den allmänna opinionen, främst därvid arbetsgivarna för en lagstiftning, som föreskriver en tvångsmässig placering av de partiellt arbetsföra på arbetsmarknaden. Frågan är också, i vad mån de partiellt arbetsföra själva skulle hälsa en dylik lagstiftning med tillfredsställelse. Skulle inte en kvotlagstiftning innebära en nedvärdering av den partiellt arbetsföra arbetskraften, en orättvis undervärdering av de handikappades förmåga att göra sig gällande på arbetsmarknaden även sedan arbetsvårdande och andra åtgärder genomförts för att underlätta deras placering och undanröja formella hinder för anställning i allmän eller enskild tjänst? Kan det vara lyckligt att *just arbetshindret* skall öppna vägen för den partiellt arbetsföra till arbetsmarknaden?

Därtill kommer en annan fråga av stor betydelse: Kan en kvotlagstiftning bli verkligt effektiv? Skulle inte en lagstiftning, innebärande att varje större arbetsgivare skulle vara skyldig att bland sin arbetsstyrka redovisa en viss procent partiellt arbetsföra kunna medföra, att en del arbetsgivare bleve benägna att

Social upplysning

Under början av andra världskriget utgav Bonniers förlag en artikelsamling i bokform kallad "Diskussion om demokratin". Bland författarna märktes rektor Alva Myrdal, som betitlade sin artikel "Vår plats bland nationer" och som gjorde en del jämförelser mellan oss och andra folk. Hon gjorde härvid en vidräkning med våra mindre goda sidor och framhöll: "Fler skulle säkert våra svagheter vara, om vi ansträngde oss att finna dem, både de statistiskt mätbara och de som vi endast kan påstå något om. Bland dessa senare skall endast en här nämnas: vår tafathet då det gäller att fylla med mänsklig värme de sociala former, vi med så stor organisatorisk skicklighet skapar. Svårigheten för en enkel, fattig människa att hitta rätt i den sociala reformstrukturen och få personliga råd i sina svårigheter är trots allt fortfarande förvånande stor. Det kan säkert diskuteras, om icke byråkratism är det svenska folkets farligaste frestelse."

Fru Myrdal har här pekat på två svagheter i vår socialvård, brist på personlig insats, och svårighet att överskåda vad socialpolitiken innebär. Ingen kan tyvärr bestrida att den kritiken hade starkt verklighetsunderlag. Det gjorde inte heller socialministern, som ansåg, att ett av de medel, man kunde tillgripa var att effektivisera den sociala upplysningsverksamheten.

Härigenom skulle man både kunna stimulera en solidaritetsinställning medborgarna emellan, som skulle utgöra en lämplig jordmån för sociala reformer och för deras rationella tillämpning, och även kunna sprida upplysning om vad medborgarna kunde kräva av den nuvarande socialvården på grundval av redan beslutade reformer.

För att utreda vad som i detta syfte lämpligen skulle kunna göras tillkallade socialministern den 28 januari 1946 särskilda sakkunniga, vars ordförande blev rektor Alva Myrdal. Kommittén som antog namnet kommittén för social upplysning, fick till direktiv att ta ställning till de former under vilka socialupplysning lämpligen kunde bedrivas. Särskilt fick kommittén i uppdrag att utreda lämpligheten av inrättande av ett socialmuseum. Denna institution skulle dels utgöra en permanent utställning i Stockholm, visande vårt lands sociala förhållande och socialpolitiska verksamhet, dels vara ett centrum för föreläsningverksamhet och för informationstjänst. Härifrån skulle även utgå vandringsutställningar till hela landet.

I dessa utredningsdirektiv framhålls även att filmen utgör ett lämpligt medium för upplysningsverksamhet. Dessa filmer

klassificera såsom partiellt arbetsföra många personer, som äro helt arbetsföra eller vilkas brister icke utgöra ett yrkeshandikap av något som helst slag? Ty var går gränsen mellan den partiellt arbetsföra och den fullgoda arbetskraften?

Helt nyligen lät ett av Förenta Staternas största företag omkring 2.000 tjänstemän inom företaget undergå fullständig läkarundersökning. Denna resulterade i att 62 % voro behäftade med svårare fysiska fel, som kunde utgöra ett allvarligt potentiellt hot mot deras hälsa, och alla de andra, d. v. s. 38 %, företedde fysiska rubbningar av det ena eller andra slaget, vilka kunde ge anledning till behandling. *Inte en enda av deras tjänstemän var utan fysiskt arbetshinder av något slag.* Detta lilla exempel torde ha en hel del att säga, när det gäller att besvara frågan om möjligheterna att göra en kvotlagstiftning effektiv.

Härmed är dock icke frågan kvotlagstiftning eller icke besvarad. Allraminst anser sig undertecknad vara kapabel att besvara den. Men den tål att diskuteras!

J. S—n.

av

KARL

MONTAN

skulle spelas dels i samband med den vanliga biografrepertoaren och dels uthyras till av olika organisationer och institutioner ordnade upplysningsmöten.

Kommittén för social upplysning är ännu inte färdig med sina förslag i detta hänseende, men den har dock på ett för svenskt kommittéväsande originellt sätt redan visat resultat av sin verksamhet. Den har spelat in filmer. Således har riksdagen anslagit särskilda medel till kommitténs filmverksamhet, som har lett till att nu två filmer ligger färdiga, en om mödravård och en om partiellt arbetsföra. Den förstnämnda är avsedd att uthyras till organisationer och institutioner. Den sistnämnda är avsedd att spelas som kortfilm i samband med ordinarie biografprogram. Båda filmerna har författats och inspelats under regi av den unge, begåvade filmmannen Eigil Holmsen.

Den filmen, som närmast intresserar Status läsekrets, är filmen om de partiellt arbetsföra "Vi vill ha arbete". Dess avsikt är att väcka svensk filmpubliks — d. v. s. nästan hela svenska folkets — intresse kring ett allvarligt problem, samt att visa på de möjligheter vårt samhälle för närvarande har att möta dessa problem. Ämnet har inneburit vissa svårigheter för producenten att på de få minuter, som en kortfilm får ta i anspråk, säga något väsentligt om de delvis vitt skilda problem, som äro de partiellt arbetsföras. Samtidigt har det varit nödvändigt att i detta djupt allvarliga ämne även lägga in de practical jokes och gags, som gör att den får kontakten med biopubliken. Temat som filmen spinner på är djärt aktuellt — arbetskraftsbristen. Maskiner står utan betjäning, bonden står utan hjälp, husmodern står utan hembiträde. Var finns arbetskraften? Ja, en del finns bland de partiellt arbetsföra och denna arbetskraftsreserv presenteras på ett fyndigt sätt med trickfoto. Härvid får vi oss en hel del siffror till livs. Man kan dock här uttala ett stilla tvivel om biopubliken kommer ihåg siffror ens i den mest aptitliga förpackning. Vi får därefter se, vad samhället gör för olika grupper ifråga om arbetsterapi, yrkesutbildning och arbetsanskaffning.

Denna filmverksamhet får i mycket ses som ett experiment. Ett experiment med avseende på hur en social upplysningsfilm egentligen skall göras — vilket vi trots allt ännu är osäkra på — ett experiment också med avseende på hur vi ska få folk att se filmen.

Kommitténs för social upplysning första film om mödravård distribueras genom Filmo till organisationer och institutioner. Vilken efterfrågan filmen har haft är för artikelförfattaren obekant, men det förefaller dock i varje fall vara att föredraga, om man kunde få ut dylik film bland det ordinarie bioklientelet.

Filmerna om de partiellt arbetsföra skall distribueras på detta sätt. Det är särskilt viktigt att man får ut den nu, då den utnyttjar ett farligt aktuellt motiv — arbetskraftsbristen.

Från sanatorieimpulser

till timmertankar

Av OTTO KARL-OSKARSSON

Med sin bok "Kall blåst över oxnäset" som kom ut till julen, fick Otto Karl-Oskarsson sitt definitiva genombrott som författare. Den boken gav honom både Svenska Dagbladets litteraturpris på 1.500 kronor och ett Bonniers-stipendium på 1.000 kronor.

Otto Karl-Oskarsson är en proletärförfattare inte bara i den meningen att han skildrar en proletär miljö, de norrländska skogsarbetarnas hårda och riskfyllda exi-

stens. Han är själv kommen från det norrländska skogsproletariatet. Född i Morjärv i nordligaste Norrland för trettioåttio år sen som yngst bland sju syskon i ett hem, där fadern, timmerhuggare även han, dog i unga år, fick Otto Karl-Oskarsson tidigt stifta bekantskap med timmer och så småningom även med — tuberkulos. Han har långa tider arbetat i skogen och han har i tre omgångar legat på sanatorium. Timmer och tuberkulos, han vet i bägge fallen vad han talar om.

"Det går en kungsväg från skogen till sanatoriet", säger Otto Karl-Oskarsson i sin bok "Kall blåst över oxnäset". Men den väg som fört honom från sjukdomsåren fram till författarskapet har haft andra dimensioner och många motlut. Om det nu varit någon väg alls. Kanske snarare en slingrande stig. Det är om den färden han berättar här.

Förlagets svar var ett psykologiskt inlindat undvikande samt slutade med en önskan om god bättring. Som sagt impulser saknas inte bland sanatoriepojkar, men trettio-talet var som vi minns sådant, att de flesta gick pank. Och dåtida bokförlag lär inte ha haft för sed att utöva filantropisk verksamhet bland självutnämnda litteratursnillen, varken inom eller utanför sanatorier. Och jämfört med mina friska jämnåriga hade nog jag det ganska bra — fränsett lungsoten — för jag hade ju mat, vilket inte alla hade i min hemtrakt. Som kommunaltbcare var jag nog närmast avundsvärd, för hela Norrbottens timmerproletära värld led utsugen nöd som följd av sågverksdöd och förlamande kris. Men hur kände vi oss, vi proletära sanatoriepatienter från Sveriges tre högst skatteuppskruvade kommuner? Jo, som löss på hela länets fattigdomsskjorta!

Sista gången jag emigrerade från Sandträskis lilla, ombonade lungsotarland var efter nyår 1938, då min tredje sanatorieremiss utmynnade i något slags happy igen. På sanatoriet hade jag vilat, läst, sysslat med lite amatörfotografjobb och ägnat mig åt lungsotarlivets vanliga. Inför avresan kände jag inte minsta hemlängtan, för januarivintern låg hög och kall med vita snöfält utanför sanatoriefönstren. Den tjusade varken mitt lungsotarsinne eller min timmerproletära själ. Jag hade på sanatoriet gått och domderat och svurit grova eder på att levande skulle jag inte skrivas in på sanatoriet en gång till, och jag ville gärna hålla den hälsoföresatsen, vilket hela vintern såg ut att kallgrina över. Annars var nog mitt verkliga bekymmer frågan om jag måste ta skogsjobb kanske lite längre fram, för skogsjobb hade jag bränt-barn-minne av.

Väl ute la jag genast in ansökan till Kungl. Pensionsstyrelsen om någon utbildning, varvid jag föreslog handelsskola. Sen började jag vänta och kände timmer- och vinterskräcken reduceras. Jag började odla lite självstudier och tog snart upp en gammal fritidshobby. Jag hade nämligen några år intresserat mig för norrlandsmålens pittoreska vokabulär och sysslat med att för vetenskaplig bearbetning uppteckna munarten i min trakt, och den hobbyn blev mer än hobby den vintern och nån följande vinter. Arbetet började också ge lite inkomster vid sidan av min sjukpension.

Nu kommer något jag brukat kalla avundens lampa med i historien. I samband med dialektjobbet slog givetvis massor av mustiga historier och allsköns bygderomantik emot mig samtidigt som jag lärde känna en del

Sanatoriepojkar saknar inte impulser. Nån gång på trettio-talet låg en nyinryckt, förkyld och febrig Sandträsk-patient och skrev ett brev. Han hade nyligen under hög feber legat och läst Sven Stolpes sanatorieroman från en schweizisk kurort, han svor på att söka göra något av sin sanatorievila den här gången, och brevet var ett hektiskt brev till ett bokförlag, vari han erbjöd sig att genast spendera hela sin sängliggartistid och -flit för att skriva en alla tiders sanatorieroman av inhemskt märke, om förlaget ville förskotta lite pengar? Patienten var pank. Hans förlagsbrev försågs med min namnunderskrift, innan det postades. Det kom verkligen svar från förlaget, men innan dess hade jag hunnit bli feberfri och förresten ånkrat hela tilltaget.

Sandträsk's sanatorium, Sandträsk.

åldringar på ett nytt sätt i samma syssla. Men samtidigt kom så detta: skrivjobb var nu inte karlgöra i min trakt, så folk liksom ömkade mig, märkte jag, ehuru denna ömkan lindades in i skämtsamhet. Jag hade ju mina rötter i just samma miljö och kände igen mentaliteten — eller genomskådade den, om man så vill. Resultat: jag kände avund mot omgivningen, som kunde jobba hårt och friskt, som kunde bygga, odla, idrotta och roa sig utan betänkligheter. Själv måste jag jämt låna öra åt lungsotarsamvetets pip inför varje företag. Nåväl, jag hade inte upptäckt något nytt med upptäckten av min egen avundsinstinkt, men jag hade inringat något mänskligt. Och vad viktigare var, jag gjorde iakttagelser utåt från denna fasta utgångspunkt och fann att avunden bildade ett dominerande inslag i karaktären, inte bara hos folk i min miljö. Såväl i gamla hågkomster som i nya iakttagelser fann jag resonans: kapphuggningen till blods under mina forna timmervintrar, den nya bostadsbyggnadskonkurrensen, idrottsjaktet och ungdomslivets rivalitet — alla bottnade ju i avund. Och tog jag böckerna till studieobjekt behövde jag inte leta efter beriktigande. Hur många t. ex. sociala romaner har inte skrivits i skenet från avundens lampa?

Om jag verkligen hamn så långt redan den vintern vill jag lämna därhän, men jag blev varse något psykologiskt väsentligt. Och för att dra den linjen — ehuru inte fullt kronologiskt riktigt — fram till boken om Oxnäset, vill jag bara tillägga, att jag fann två slag, av avund: timmerhuggaravund och tävlingsavund, nedbrytande avund och uppbyggande sån. Då jag skrev boken *Kall blåst* över Oxnäset skulle denna iakttagelse få en viss betydelse, som jag vill återkomma till längre fram.

*

I min släkt har aldrig funnits några vitterhetsgestalter på minsta sätt, och den episka berättarfaktorn — i den mån den alls finns — är för mig något tillkämpat, som knappast bottnar ens i muntlig berättarförmåga. Jag har också haft språket emot mig, för de norrbottniska dialekterna skapar både syntaxfel och accentbrister, oftast stick i stäv emot riksspråket, om detta skall jämföras. I min första bok lät jag dessa språkegendomligheter spela ut i överdrifter så långt min förmåga räckte därvidlag.

Men för att återvända till den kronologiska ordningen. Jag har från sjuårsåldern läst åtskilligt i romanväg, somt smält och somt inte smält, vilket både före och under sanatorietiden ingav mig lockande planer på att själv skriva en roman. Tanken fanns där från början till slut, och jag skulle kanske också kunna berätta några kvasilitterära populäranekdoter i det sammanhanget, men jag vill inskränka mig till att slå fast, att planerna fanns och att de speglade sig i impulser då och då. Så småningom kom också den insikten på, att ur den romanen — då och om den kom till — måste jag rensa ut alla partier, som kunde tänkas vara "lånade" ur böcker jag tidigare läst. Så långt medvetandet kunde rensa bort såna lån, naturligtvis. De undermedvetna epigoneri-reflexerna var ju utom räckhåll för självkritik.

För övrigt kom romanmotigheterna lika flitigt som impulserna, och de tekniska kompositionsfrågorna låg utanför allt förstånd. Det finns ju inga läroböcker i romankonst åtminstone på svenska, vilket kanske är tur för vår annars pedagogiska tid. Djupast sett är väl den temperamentsdrabbning som bildar nerven i varje roman omöjlig att lära. Den kommer av sig självt, om förutsättningarna finns. Nåväl, jag hade under åren samlat en mängd historier; jag kände åtskilliga ur min miljö, tyckte jag; och jag kunde bygdens oskrivna historia. Det var utgångspunkten, och därur framsippade många experiment. Jag skulle ha en roman av historierna, men jag glömde därvid det viktiga: en roman måste ha ett ärende, som bildar dess röda tråd. Jag hade läst romaner och dramer, men jag hade bara känt de intryck och stämningsstegringar, som bildar pulsen. Och således hamnade mina experiment regelbundet i något upphängt.

Det var nu vintern 1940, fimbulkyla och krigstid. Jag hade haft ett par tillfällighetsjobb över sommaren, men vintern väckte mitt lungsotarsamvete, så att jag föredrog inneliv. Jag hade också haft lungsåcksvatten som följd av min kvävgas och drogs ännu med sviterna därav. Vad boken beträffar, så låg den lytt och gäckande med några historier samlade kring ett par huvudpersoner. Då jag skulle försöka läsa den märkte jag själv en leda åt den, och jag brände upp luntan utan saknad. Nåväl, det rådde ju krigstid runt omkring, och opinionerna svallade med oss alla massmänniskor som lättfångade offer. Krigets kannstöperier och förbluffande svängningar medförde alla konflikter ett krig kan medföra också i min fredsombonade omgivning. Deras kommentarer, och kommentarerna till dessa kommentarer bildade ganska snart för min personliga del en enda stor leda — jag måste bort från omvärlden. I det syftet hägrade åter romanimpulserna fram, och den vintern koncepterade jag något som jag ville kalla en ny roman. Jag skrev som hypnotiserad, jag sökte hålla fast ett par huvudfigurer och ett par huvudtema och mina gamla historier fick associera sig kring dessa bara i den mån de ville underordna sig sammanhanget, och i slutlig avrundning bildade den egentliga romanluntan ungefär hundra handskrivna ark. Nån tid därefter läste jag igenom luntan och böjade begripa ett och annat om vad sovring innebar, men som helhet tyckte jag fortfarande

(Forts. å sid. 19)

När svenska akademien åt sill med assegajer

Av LARS-BRUNO ENGSTRÖM

Till den rad av minnesporträtt vi äger av Albert Engström lades nyligen ännu ett, den skildring av sin far som Lars-Bruno Engström gjort i den till julen 1947 på Wahlström & Widstrands förlag publicerade volymen "Barndomsminnen". Denna skildring återges här med författarens vänliga tillstånd.

Faktiskt träffades vi ganska mycket på nätterna min pappa och jag.

Förklaringen till detta skulle kunna bli ganska lång och t. o. m. rätt invecklad, men kort sagt berodde det på att pappa var en inbiten nattuggla, och då jag själv inte bött hemma på längre sikt sedan jag var 10 år gammal, blev jag en regelbundet återkommande besökare i hemmet på Ynglingagatan. Och på ferier blir man ju lätt nattuggla.

Det var nog ett ganska säreget hem. Självt har jag aldrig sett dess make. Det var en blandning av museum och bibliotek, och när min mamma — Sigrid född Sparre — sade "jäkla anordning" om en kinesisk rot som vuxit sig ganska lik en trana och som placerades på den plats som hon egentligen helgat för sin senaste krukväxt, så var detta dels ett konstaterande av faktum och dels en eftergift åt pappa Alberts mani att samla kuriositeter omkring sig.

Pappa älskade etnografica. På senare år gick det knappast en månad utan att han strosade ned till Japanska Magasinet på Arsenalsgatan, vars chef Eskil Artberg motsåg hans besök med aldrig slappnande intresse och förväntan. Där kunde de sitta i timtal, dessa två smålänningar, och diskutera kinesisk och japansk konst, och fastän Eskil Artberg väl visste att han stundom av fru Sigrid kallades "den där Artberg", hade han förmodligen inga samvetkskval när pappa avtågade med de sinnrikaste ostasiatiska vaser, näsdukar, träskulpturer och avgudabilder. Och bland detta, av en taxichaufför hemförda byte, i vars mitt tronade Albert Engström, fanns alltid ett antal speciella saker med lock på, preciösa arbeten i de ädlaste träslag utsmyckade med vackra, kinesiska eller japanska intarsiainläggningar.

Ty mamma Sigrid älskade askar.

Säkert är det lyckligt för en gammal kulturälskande herre med smak för det exotiska, ursprungliga och bisarra att kunna samla omkring sig originella och vackra saker från jordens alla hörn, och pappa var speciellt i detta avseende en lycklig man. Han fick de mest säregna presenter. Birger Mörner skickade honom afrikanska fetischer, Knud Rasmussen de underbaraste eskimåiska benarbeten, Torild Wulff kinesiska sällsynheter — ja ständigt fann nya etnografiska rariteter vägen till Ynglingagatan 17, 2 tr., som så småningom förlänades en säreget exotisk prägel. Men en samlare i detta ords egentliga betydelse blev pappa aldrig.

Från sina utländska resor kom han alltid lastad som en indisk rajah med varje kubikcentimeter i bagaget upptaget av ebenholzelefanter, halsband, tyger, böcker, knivar och matrecept i en brokig, fantastisk, exotisk och nästan vildsint uppsluppen blandning som sedan distribuerades till hans vänner. Ty han älskade att ge bort. Han hade något som skulle kunna kallas ett

valspråk, och det var: "Man skall aldrig komma tomhänt." Under sin resa till Afrika med Kaaparen förälskade han sig i de perspektiviskt förkortade elefanter i ebenholz och teak som är speciella för infödningkonsten i dessa trakter, och han hade säkert ett tjugotal med sig hem. De finns utspridda numera hos hans gamla vänner, de tronar över akademiskt välordnade bokhyllor och kanske här och var i chefsrummet på något kontor. Hans barn blev naturligtvis inte heller lottlösa. Hans sista present till mig var — symboliskt nog — en ettergrön kinesisk porslinsanka.

Sällan har väl ett hem varit så väl armerat som det engströmska. Där fanns vapen av alla slag. Det grövsta artilleriet hade förlagts till Grisslehamn av naturliga skäl, och där finns fortfarande den jättelika ryska kanonen och en tysk mina från förra kriget samt ett smärre antal muskedunder av skiftande härkomst. I stockholms hemmet blixtrade malajiska kriser från vägar och bokhyllor, sydamerikanska vasseggade mordredskap, afrikanska assegajer och dolkar från Korsika tillsammans med brutna bajonetter, plockade vid Somme och Verdun, och hellsvenska moraknivar, gåvor av Zorn.

Och detta föder ett minne, ett nattligt minne, ty, som sagt, vi träffades ganska ofta på nätterna min pappa och jag.

Det var på den tiden Torsten Fogelquist och Otto von Friesen levde, och de var bägge — i synnerhet Torsten Fogelquist — ofta sedda gäster i ynglingagatsvåningen. Det hade varit sammanträde på akademien, följd av en middag på Freden, och vad var alltså naturligare än att kvällen avslutades med en stilla vickning på Ynglingagatan.

Pappas kännedom om husets domestika utrustning var minimal, men han ville aldrig störa tjänstefolket mer än nödvändigt,

Albert Engström. Självporträtt i Strix första nummer år 1901.

Sigrid Engström.

och därför letade han sig själv fram till skafferiet vilket noggrant plundrades på kalla och dolda delikatesser. Men sedan blev det svårare, ty var fanns matsilvret? Pappa hade knappast en aning om det, och givetvis inte de övriga gästerna heller, men nöden är ju uppfinningarnas moder, och rekvisita fanns ju, trots allt, inom räckhåll.

Det var här jag snubblade in i historien. Där stod jag plötsligt i matsalsdörren och såg utvalda delar av svenska akademien spetsa sig en sill, skära sig ett bröd och skala en kall potatis med assegajer, japanska svärd, moraknivar och korsikanska dolkar med bloddrypande deviser på klingan, allt under gemytligt samspråk om höga och doktorala ämnen.

Pappa älskade klassiska språk och hade bl. a. som hobby att skriva latinsk vers, mestadels på nätterna. När jag kom upp i latingymnasiet fick jag kännbar förnimmelse om denna detalj bland hans kulturella hobbies, ty ibland kom han in till mig på natten och sa:

— Hör du du, förlåt att jag stör dej, men har du inte lust att komma och läsa upp en vers åt mej?

Jag gick på den tiden i skola i Lund och var hemma på något slags lov, och någon latinare i detta ords djupare betydelse blev jag förvisso aldrig trots pappas ansträngningar, men säreget nog hade jag en viss naturlig lätthet att läsa latinsk poesi, och detta försonade mina brister rätt mycket i pappas ögon.

Så, jodå. Jag klättrade in i en nattrock och travade ut i salen, där pappa företrädesvis vistades på kvällarna, och så läste jag vers. Pappas vers.

Latinsk vers är inte så lätt att handskas med alla gånger med alla dess sinnrika bindningar, och att man är yrvaken gör inte saken enklare, men pappas på en gång nyfikenhet och entusiasm

gjorde att jag sporrade mig till det yttersta och kastade mig över denna okända text med den fräckhet och energi som både versen och tillfället var väl värda. Och pappa lyssnade. Ibland tyckte jag att han var orättvis när han slog ned på mig som en bomb vid något felsteg, men — och det hade jag sedan lång tid känt och förstått — det var inte faderlig vrede utan kamratlig entusiasm. Snarare var han hänsynfullare mot mig såsom okunnig och novis. Torsten Fogelquist spelade flera gånger uppläsarens roll. Och han fick mycket mer på huden.

Men en gång blev pappa bräckt.

Det var i Grisslehamn där det fanns rätt gott om professorer på den tiden, bl. a. ortopeden Patrik Haglund, vars son Einar redan då var en klassiskt ytterligt förfaren ung man och som numera gjort sig ryktbar även som Mannen som vet allt. Pappa hade skrivit ett poem på latin, och när Einar Haglund kom på besök för att glutta i biblioteket och låna någon bok, infångades han av pappa som förelade honom sin text och läste upp den. Men Einar ogillade en av versraderna och påpekade att det fanns ett fel i den.

— Nej du, sa' pappa med — förmodligen — något av triumf i stämman, det har jag slagit upp i Cavallin!

— Då hade farbror Albert otur, sa' Einar. Cavallins för övrigt utmärkta lexikon rymmer två felaktigheter, och detta är en av dem.

Knud Rasmussen.

Det var med stor tillförsikt och respekt som pappa något senare hälsade Einar Haglund som min informator i det ädla romarspråket.

Ett drygt halvårs excercerande i Örebro renderade mig korpralsgaloner och en "muckarskiva" (fast det ordet var inte uppfunnet då) på Den gyldene Freden, och det må väl te sig naturligt i sammanhanget att jag tog alla pojkarne med mig hem till Ynglingagatan på en hastig nattgrogg. Vi bänkade oss i salongen och pratade och gafflade och skojade och var mitt uppe i ystra lustigheter då jag plötsligt fick se pappa Alberts anlete i dörren till hallen. Han vinkade och jag kom.

— Hör du du, sa' han. Jag har också några vänner med mig. Tror du att vi kan leka ihop?

Om vi kunde! Och den natten blev till en tidig morgon innan vi skildes, och då hade alla "pojkarne", de åldrade kulturpersonerna och de unga, nyss från exercisheden lössläppta studenterna, med sig hem var sin dedicerad teckning som ett minne av den kvällen på Ynglingagatan.

Under universitetstiden damp jag då och då ned oanmäld på Ynglingagatan, och det är väl knappast någon gång som jag inte återvände till vindslyan på Skolgatan i Uppsala utan en eller flera presenter. En av dem var en gemensam gåva från min syster Lisa och pappa. Lisa ville ge mig en livfullt broderad duk att ha ovanför tvättstället, och hon fällade och sömmade och vände sig slutligen till pappa för att få den klädsamt prydd med någon lämplig text. Pappa gick in i sin kammare och slog i böcker, och resultatet blev en ståtlig vit- och rödbrokig skapelse i bonadsväg på vilken i röd pärlgarnsantikva lyste följande bibelspråk:

"Huru lenge ligger tu Laater?
När wilt tu upstå aff tinom Sömpn?
Sa. Orspr. 6:9"

Pappa var oberäknelig. Han var nu även lärare och professor vid Konstakademien och blev en upptagen man av sina ämbeten, och i hemmet på Ynglingagatan fick man lära sig att husets herre avlägsnade sig på bestämda tider vissa dagar för att fylla dessa ämbeten. Så hade det aldrig varit förut. Men även det blev ju en vana för maka, barn och tjänstefolk.

En solig vårdag kom jag som vanligt nerdimpande från Uppala, gick in med min egen nyckel — ty jag hade under hela studietiden mitt rum disponibelt i stockholmsvåningen — och hängde av mig i hallen, samtidigt som jag spanade in i salongen för att se om någon var hemma. Mitt öga möttes av en överraskande syn. Från hallen kunde jag bara se det hörn av salongen där den stora divanen stod, och på denna divan låg en i högsta grad naken kvinna och stirrade på mig.

Det for genom huvudet på mig: Jag har kommit fel! Men det kunde jag ju snart övertyga mig om att jag inte hade, och så tittade jag in i salongen. Där satt pappa vid ett bord och ritade.

— Hej! sa' han. Kom hit och titta. Är det bra?

Och pekade på teckningen.

Jag gjorde en något förvirrad bugning i riktning mot den nakna damen, gick runt bordet och granskade omväxlande teckningen och modellen.

— Det var groteska fötter, sa' jag.

— Ja men det *har* hon ju, för fan! sa' pappa.

"Naket o. s. v." hette sedermera boken.

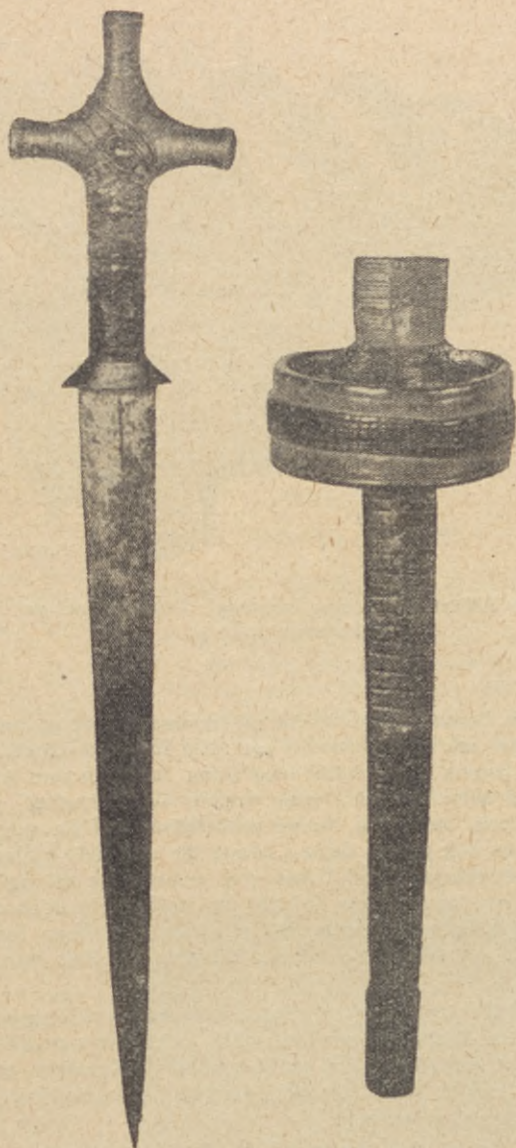
När pappa reste utomlands fick jag alltid vykort från honom. Ett av dem letade sig i väg till studentkompaniet i Örebro och lydde:

"Sätt icke upp eget regemente. Sådant är dyrt.

Din fader."

Och när jag senare själv for utomlands var det med ett icke obetydligt nöje jag avfyrade kolererade hälsningar från t. ex. Bretagne till den stockholmske akademiledamoten.

En gång fick jag en chock när jag återkom hem till Ynglingagatan efter en tids vistelse i Paris.

Ur Albert Engströms "samling": Korsikanska banditknivar.

Ur Albert Engströms "samling": Innerörat av Grönlandsval, ett minne från Tromsö.

Ur Albert Engströms "samling": Visdomstand av Mastodon Indium.

Jag hade stannat några veckor på sommaren 1932 på hemresa från London och hade turen att som gäst hos bankdirektör Olof Aschberg hamna tillsammans med Stina Bergman som just då höll på att sätta upp en fransk version av "Patrasket" på en teater i Paris. Ingenting kunde naturligtvis avhålla mig från att med lust och energi delta i denna för mig helt främmande verksamhet, och jag blev till den grad entusiastisk att jag skrev en artikel som jag på Alma Söderhjelm's uppmaning skickade till en veckotidning i Stockholm. Det var mitt livs första försök i den vägen, och Alma Söderhjelm bifogade ett litet introduktionsbrev.

Efter några dagar kom ett hundra kronor neddimpande på mig från Stockholm, en summa som i francs blev omätlig och som plötsligt gjorde mig till en betydelsefullt förmögen person. Nåväl, de rann ju hastigt bort, och så småningom stod jag i mitt rum på Ynglingagatan igen.

Där väntade mig en överraskning. Jag fann ett stort, uppsprättat kuvert från veckotidningen, som innehöll dels min artikel från Paris och dels ett vänligt men bestämt brev, där man uttryckte sin tacksamhet men beklagade... o.s.v. Jag tog mig för pannan och tänkte: Var tusan kom pengarna ifrån?

Pappa erkände. Tidningen, som inte hade reda på min adress

Ur Albert Engströms "samling": Tand av Grönlandsval, minne från Isafjördur.

i Paris men väl min släktskap med Albert Engström tack vare Alma Söderhjelm's brev, sände kuvertet till Ynglingagatan. Pappa märkte aldrig att det stod Lars-Bruno i stället för Albert Engström och öppnade kuvertet, läste artikeln och brevet och avsände anonymt 100 kr.

Den övriga familjen var i Grisslehamn när denna dramatiska förklaring upprullades mellan oss två på Ynglingagatan. Och pappa sa:

— Jag vet hur jäkligt det känns att bli refuserad. Kom nu så bjuder jag på middag på Operakällaren!

Sågade och hyvlade trävaror
Byggnadsplattor
Brännved av alla sorter
Kol och Koks

Uppsala läns skogsägareförening u. p. a.
Telefon namnanrop "Skogsägareföreningen"

kvalitetsskor

ÅKERLUNDS

Så bra som kläder kan bli!

LULEÅ

2120 Telefon 2120

PRIMITIV POESI

SANGARLYCKA

(Utkuhikjalingmiuteskimåer, Arktiska Nordamerika)

En underbar lott
Att sänger dikta!
Men alltför ofta blott
Bubblor de äro.

En underbar lott
Med önsknningar uppfyllda!
Men alltför ofta blott
De svika.

En underbar lott
Att jaga karibo!
Men alltför sällan
Vi framgången när
Då, när vi står
Likt en gnistrande flamma
över slätten.

★

SÅNG EFTER REGN

(Hopiindianer, Nordamerika)

Kornblomsflickor
Här på fälten,
Bönan bär sin blommas prakt,
Och fälten stå helt fulla,
Vatten, blankt av regn, som silat,
Blåa moln, som bakom hägra.

Se!

Bland granna blomsterklasar
Gula fjär'lar
Varann i flykten jaga,
Och genom fält, som prunka,
Blåa fjär'lar
Varann i flykten jaga.

PÅ STRANDEN TILL DET STORA HAVET

(Nordamerikansk eskimå, Hudsonbai)

Härliga hav med drivande flak!
Sol och is!
Smärtsam slapphet fjättrar mina lemmar,
Och jag vilar.
Dock av ousäglig fröjd jag njuter,
Den jag finner vid dina stränder.

CHRISTER LIND dog i tuberkulos på Söderby Sjukhus, Uttran, den 13 augusti 1942 vid ännu ej fyllda trettio år. Han hade redan på våren samma år till sin förläggare insänt största delen av de manuskript med översättningar av primitiv lyrik varmed han arbetat under en följd av år.

Christer Lind var finländare. När han var död skrev en vän till honom under pseudonymen Tveskäg i Svenska Pressen följande rader, "ett porträtt med blomma":

"En dag som denna kunde man se honom dyka upp ur dimman, lång och mager som en skrika, med sitt svartlockiga poethuvud lutat åt sidan, de stora drömmande ögonen fästade på någonting långt borta och sina pianisthänder djupt i överrockens fickor. Han gick alltid ytterst på trottoarkanten eller strök längs husväggarna med en förfärlig fart. Han höll på att dö i många år men under tiden passade han på att skriva några goda dikter, att ta högsta vitsord i konsthistoria, litteraturhistoria och musikvetenskap, utbilda sig till pianist, bli en schackspelare av klass. Och syssla ingående med primitiv poesi."

Christer Linds översättningar av primitiv poesi kom ut året efter hans död i en volym kallad "Stigen och regnbågen" på Söderström & Co:s förlag i Helsingfors.

Vi återger här några av dikterna i denna bok. Även den som i vanliga fall kanske inte intresserar sig för poesi kan läsa dessa dikter med behållning. De ger oss besked om hur mycket närmare än vi den primitiva människan står livets källor, hur mycket av den primitiva människans väsen som är förbundet med årstidernas växlingar, med jorden, träden, djuren och växterna. Dessa dikter är också, som någon sagt, en påminnelse om "att diktningen blommat rik och vacker hos de efterblivna folkslag, dem vi i vår förmätenhet vant oss att beteckna som vildar och barbarer."

NATTLIG SÅNG

(Fulbe, Västafrika)

Dunkelblå blev himmeln, som indigo-färgad bomull.
Dimman droppade ner som mjölk.
Hyenan har tjutit — lejonet, buskskogens herre, ger svar.
Detta är stunden, då det är ljuvt att viska med en ljushudad vän.

★

REGNPIPAREN

(Pokomo, Ostafrika)

Regnpiparen, min vän, huru lätt du svävar över vattnet!
Lätt du snuddar vid vågorna och sträcker din flykt över de vällande floderna.
O vackra, vackra fågel, med ögat klart och kambekrönt huvud!
Om natten ligger jag sömnlös till den röda morgongryningen
Tänkande på dina vita vingor, regnpipare, min vän!

★

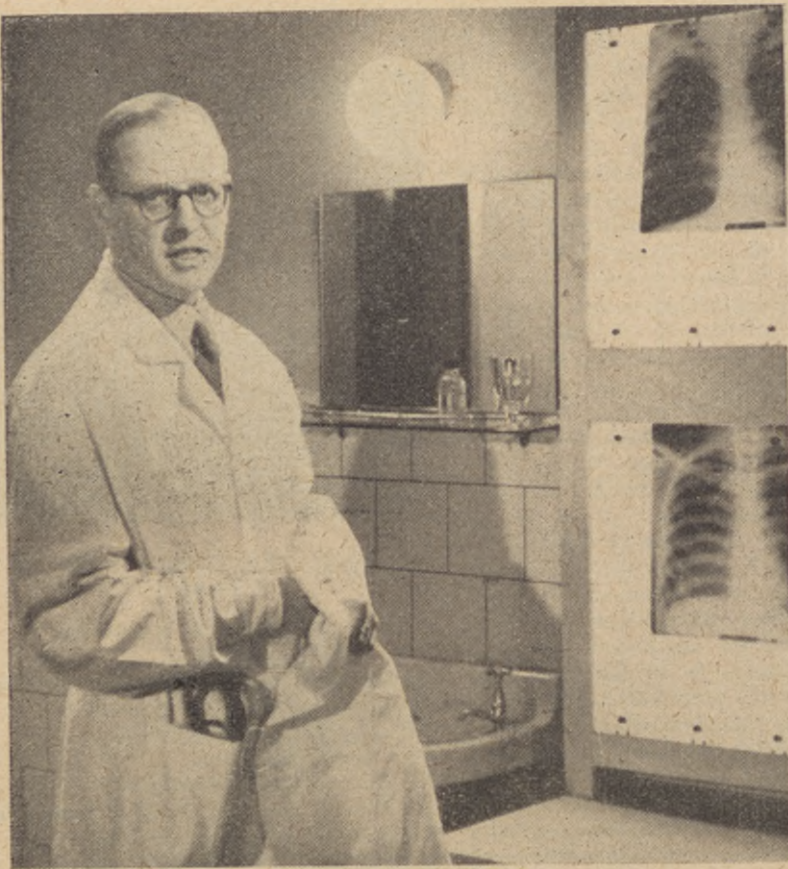
ÅNKANS KLAGOSÅNG ÖVER EN FISKARE

(Batak, Sumatra, Indonesien)

Du for i en liten båt på det stora vattnet ut
Som sittbräde ett palmbladsskaft,
Och fångade de stora fiskarna
Som spis åt rika män,
För deras magar, som icke ville dö.
Du det var, vars fingrar aldrig fingo vila,
Du, som det stora nätet sänkte
Och nätet av lin i det stora vattnet,
som man ej kan simma över.
Ömkansvärd är jag,
Övergiven av min make,
Jag, som är som ett visset rö.

"DET FINNS I ALLA FALL EN SAK, som ingen tycks rå på och det är bacillskräcken. Ja, ni förstår nog — jag har varit lungsjuk en gång. Om ni visste, vilket helvete jag har haft. Fått gå från det ena jobbet efter det andra. Kan inte läkarna säga ett sanningens ord..."

BACILLSKRÄCKEN har ställt till med väldigt mycket ont. De flesta tuberkulospatienter är inte smittförande och risken att bli smittad av tuberkulossjuka med baciller i upphostningen är inte stor, om patienten iakttar vanlig försiktighet. Den största smittorisken hotar från de oupptäckta fallen. Men den risken kan numera avsevärt minskas genom Calmettevaccination, som ger ett värdefullt skydd.

"Vi vill ha arbete"

är namnet på en film om de partiellt arbetsföra, som snart får sin premiär. Om detta intressanta experiment att analysa de partiellt arbetsföras problem i detta nummer av Status. I anslutning till hans artikel återger vi, här några ur filmen.

Ca 50.000
PERSONER

OMKRING 100.000 MÄNNISKOR har efter en lång tid av tbc. Det finns minst 80.000 reumatiker, 50.000 människor med neuroser, som lett till arbetsförlamande sjukdomar, t.ex. blindhet, det finns människor med social belastning. En del av dessa människor är naturligtvis alldeles arbetsförmögna. En mycket stor del, de allra flesta, fyller redan en uppgift som ena sysselsätts under förkortad daglig arbetstid, och utgör en reserv på 50.000 personer som skulle kunna sysselsättas under förkortad daglig arbetstid. Det blir 150.000 timmar per dag!

VAR ARBETSFÖRMÅGA är partiell. Eller för att tala svenska — begränsad. På sätt och vis är vi alla partiellt arbetsföra. Timmerhuggare Karlsson svettas med pekfingeren vid skrivmaskinen. Han kan inte räta ut fingrarna. Men skriv upp att han kan hugga timmer! Rätt man på rätt plats!

DE PARTIELLT ARBETSFÖRA vill ha arbete. Ge dem en chans! Samhället behöver dem nu mer än någonsin. Hjulen får inte stanna!

PEPE

Av Maxim Gorkij

Pepe är i tioårsåldern, han är bräcklig, spinkig, snabb som en ödla, brokiga pältor fladdrar över hans smala skuldror, och genom otaliga hål tittar huden fram, mörk av sol och smuts.

Han liknar ett torrt vasstrå — det blåser från havet, vinden leker med strået och för det hit och dit. Pepe hoppar på öns stenar, och från solens uppgång till dess nedgång, var pojken än befinner sig, hör man hans outröttliga späda röst:

Italien, du sköna.
Italien mitt...

Han intresserar sig för allt: blommorna, som i väldiga mängder översållar den bördiga jorden, ödlorna bland de violetta stenarna, fåglarna bland olivens blank-

stansade blad och vinstockens malakitfärgade krusiga löv, fiskarna nere i havets mörka salar och utlänningarna på stadens smala, vindlande gator: den tjocke tysken med ansiktet ärrigt efter värjdueller, engelsmannen, som alltid påminner om skådespelaren vilken är van att spela misantrop, amerikanen, som envist men resultatlöst försöker likna engelsmannen, och den oefterhärmlige fransosen, bullrig som en harskrämla.

— En sådan uppsyn! säger Pepe till sina kamrater, och med sina allseende ögon gör han ett tecken mot tysken, som ser så upplåst viktig ut att hans hår står på ända. Ett sådant ansikte, det är minst lika stort som min mage!

Pepe tycker inte om tyskar, han delar

MAXIM GORKIJ, som avled sextio-åttårig den 18 juni 1936, var den siste av "de stora ryssarna", denna oförlämliga rad av mästerliga berättare och psykologer, som Ryssland frambragt sen mitten av förra århundradet.

Maxim Gorkijs liv var säkerligen ett av de brokigaste och äventyrligaste någon författare haft. Hans barndom och ungdom, som han skildrat i sina självbiografiska mästerverk, var fyllda av olyckor och umbäranden men också av äventyr och upplevelser. Han levde med människor i källare, verkstäder, skansar, timmerkäkar, härbärgen, lador och vaktkurar. Han prövade på livet som lumpsamlare, kock, ikonmålare, kringelbagare, stuveriarbetare, ölutkörare och järnvägsarbetare. Han såg Ryssland såsom man endast kan se det, då man går till fots från flod till flod, från lägereld till lägereld.

Denne store ryske diktare måste hela sitt liv kämpa med sjukdom. Gorkij hade lungtuberkulos, "en aning lungsot" som han själv brukade säga, och långa tider tvingades han söka sig söderut för att i mildare klimat sköta sin hälsa — till Krim och Italien.

Det var under en vistelse i det senare landet som han skrev sina italienska sagor. Dessa underbara berättelser har först i dagarna blivit översatta till svenska och samlade i en volym, "Gumman Isergil" på Arbetarkulturs förlag. Genom vänligt tillmötesgående från förlaget kan vi här återge en av dessa Gorkijs italienska sagor.

Vi har valt berättelsen om "Pepe" därför att den synes oss ge några av de väsentligaste dragen i Maxim Gorkijs författarskap: den klokskap, godhet och människokärlek som gjorde Maxim Gorkij till en stor författare och en sällsynt älskad människa.

de idéer och stämningar som råder på gator och på torg och i de skumma handelsbodas där traktens folk dricker vin, spelar kort, läser tidningar och pratar politik.

— Vi arma sydläningar, säger de, vi känner oss mera befryndade och trivs bättre tillsammans med Balkans slaver än med våra nådiga allierade, som har lönat vår vänskap med några öknar i Afrika.

Sådana ord yttrar söderns folk allt oftare och Pepe hör allt och lägger det på minnet.

En blaserad engelsman spankulerar omkring med ben som liknar en sax. Pepe går framför honom och gnolar en låt som verkar att vara hämtad ur en själamässa eller också är det något annat slags sorgmodig visa:

Min vän helt nyligen avled
Sörjer gör hustrun min...
Men jag kan inte begripa,
Varför är hon så bedrövad?

Pepe kamrater följer bakefter, färdiga att kikka av skratt gömmer de sig som möss i buskarna och bakom husknutarna, när utlänningen ser på dem med sina lugna, vattniga ögon.

Om Pepe skulle man kunna berätta en mängd intressanta historier.

En gång fick han i uppdrag av en signora att gå till hennes väninna och förära denna en korg äpplen som hon plockat i sin trädgård.

— Du förtjänar en soldo! sade hon. Det tar du ingen skada av...

Han var omedelbart villig, tog korgen, satte den på huvudet och begav sig av, men han kom inte tillbaka förrän på kvällen för att hämta sin soldo.

— Du har inte gjort dig någon särskild brådsk! sade kvinnan.

— Men jag är i alla fall trött, bästa signora! svarade Pepe suckande. Ty de var ju i alla fall ett drygt tiotal!

— Vad är det du säger, korgen var ju rågad? Var det bara något tiotal?

— Pojkarna menar jag, signora!

— Men hur var det med äpplena?

— Nej, låt oss först ta pojkarna, det var Michael, Giovanni...

Hon blev arg, tog honom i armen och skakade honom.

— Svara mig nu, gick du med äpplena?

— Ja, till stora torget, signora! Hör på bara, så bra jag skötte mig: först fäste jag inget som helst avseende vid pojkarnas gläpord — låt dem jämföra mig med en äsna, tänkte jag. Av aktning för signora är jag beredd att tåla allt — ja, det var just er, signora, jag hade i åtanke. Men när de sedan började håna min mor — då tänkte jag, vänta ni, det där skall ni inte ha gjort förgäves. Jag ställde korgen ifrån mig — bästa signora, ni skulle bara ha sett med vilken schvung jag träffade prick, och ni skulle inte ha kunnat hålla er för skratt!

— Knyckte de mina äpplen? skrek kvinnan.

Pepe suckade bedrövad och svarade:

— Nej, visst inte. Men de äpplen som inte träffade pojkarna slog i väggarna och gick sönder, och resten åt vi upp sedan jag hade segrat och försonat mig med fienderna.

Kvinnan öste alla svordomar hon kände till över Pepes snaggade huvud. Han lyssnade uppmärksam och lydigt medan han allt emellanåt smackade med tungan och då och då utropade med ett lätt instämmande:

— O, ja, det stämmer precis! Vilka uttryck!

När hon till sist uttröttad gick sin väg ropade han efter henne:

— Men jag försäkrar er, ni skulle inte

ha tagit det så hårt om ni bara hade sett hur precis era förträffliga äpplen träffade i satpojknarnas smutsiga skallar — ack, om ni bara hade sett det ändå! Då skulle ni ha givit mig två soldo i stället för en som ni lovade mig.

Den grovkorniga kvinnan förstod inte segrarens blygsamma stolthet — hon bara hötte mot honom med sin järnhårda knyt-näve.

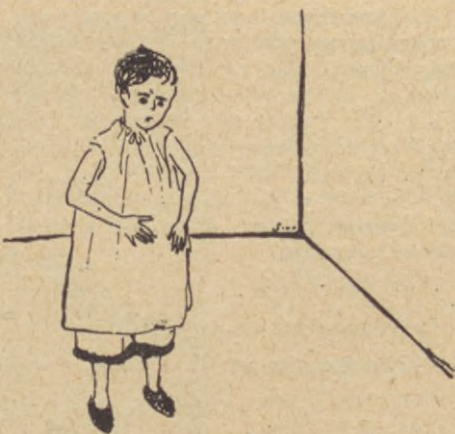
—o—

Pepe's syster, som är mycket äldre men inte förstodigare än Pepe, hade fått anställning som hembiträde — hon skulle städa i en villa, som ägdes av en rik amerikan. I ett enda slag blev hon prydlig och rödkindad och av den goda kosten började hon märkbart svälla som ett augustipäron.

En dag frågade hennes bror:

— Äter du varje dag?

— Ja, två och tre gånger om dagen, ifall jag har lust, svarade hon stolt.

— Du borde vara rädd om tänderna! tillrådde henne Pepe och blev grubblande, varefter han på nytt frågade:

— Är din husbonde mycket rik?

— Om han är? Ja, jag tror att han är rikare än självaste kungen.

— Nå, allt struntprat åsido, men hur många par byxor har han?

— Det är svårt att säga.

— Tror du han har tio par?

— Han kanske till och med har flera...

— Låt oss gå dit och hämta ett par åt mig, inte alltför långa och varma, svarade Pepe.

— Varför det?

— Du ser väl själv hurudana mina ser ut?

Det föll sig ganska svårt, ty det var inte mycket som återstod av Pepes byxor.

— Ja, instämde systemen, du behöver verkligen någonting på dig! Men han skulle ju kunna tro att vi stjal!

Pepe försökte övertala henne.

— Du skall inte tro att andra är dummare än vi själva! Om man tar en smula där det finns mycket, så kallas det inte att stjäla, utan man bara delar!

Systemen var inte riktigt med på noterna, men Pepe övertalade henne snart och då hon efter en stund kom in i köket med ett par utmärkta ljusgråa byxor, som visade sig vara ett stycke längre än hela pojken, så var Pepe strax på det klara med vad han borde göra.

— Ge mig en kniv! sade han.

Med förenade ansträngningar förvandlade de de raskt amerikanens byxor till en mycket lämplig pojkkostym: det blev en säck, visserligen en smula vid, men bekväm var den. Vid axlarna hölls den ihop av ett snöre som kunde knytas runt halsen, och byxfickorna tjänstgjorde utmärkt väl som ärmhåll.

De skulle säkerligen ha kunnat göra det ännu bättre, om inte hustrun till byxornas ägare hade kommit. Hon kom infarande i köket och började på amerikaners sätt att ösa ur sig de allra grövsta uttryck, som på alla språk låter lika illa.

Pepe kunde inte på något vis hejda hennes vältalighet, han rynkade pannan, lade handen på hjärtat, grep sig i förtvivlan om huvudet och suckade trött, men kvinnan lugnade sig inte förrän hennes man kom in.

— Vad är det som står på? frågade han.

Och då svarade Pepe:

— Signore, jag är mycket förvånad över allt det oväsen som er signora ställer till, och jag känner mig till och med en smula sårad å era vägnar. Enligt vad jag kan fatta, så tror hon att vi har fördärvat byxorna, men jag försäkrar er, att de passar mig utmärkt väl! Antagligen tror hon att jag tog ert sista par byxor och att ni inte är i stånd att köpa er nya...

Amerikanen lyssnade lugnt till hans ord och svarade:

— Men jag tror, lilla ungtupp, att vi måste kalla på polisen.

— Verkligen? svarade Pepe högeligen förvånad. Varför det?

— För att föra dig till fängelset...

Pepe blev ledsen och var nära att brista i gråt, men han behärskade sig och sade med värdig röst:

— Om det verkligen behagar er, signore, att sända folk i fängelse, så skall ni naturligtvis göra det! Jag skulle i varje fall inte handla så, om jag hade många par byxor och ni inte hade ett enda par! Jag skulle ge er två par, kanske rentav tre par, trots att man inte kan bära tre par byxor samtidigt! Särskilt inte under varma dagar...

"...Pepe kommer att bli vår poet."

Amerikanen brast i skratt, ty också de rika kan ibland tycka att det är roligt.

Sedan bjöd han Pepe på choklad och gav honom en franc. Pepe prövade slantens äkthet genom att bita i den och tackade därefter:

— Jag tackar er, signore! Myntet förefaller att vara äkta!

—o—

Mest till sin fördel är Pepe när han står ensam någonstans ute på berghällarna och tankfullt synar sprickorna i dem, liksom i färd med att studera stenarnas historia. I sådana stunder ligger ett vackert skimmer över de vittuppspärade ögonen, de spinkiga händerna vilar på ryggen och det lätt lutade huvudet vaggas sakta som en blomkalk medan han hela tiden nynnar en sång — han sjunger alltid.

Betagande är han också då han står och ser på blommorna — glycinernas violetta rankor väller över muren och framför dem står pojken uppstramad liksom lyssnade han till de silkeslena blombladens dallringar för havsbrisen.

Han ser och sjunger.

— Fiorino-o. Fiorino-o...

I fjärran hörs havets djupa andetag, som släg på en jättstor tamburin. Fjärilarna fladdrar kring blommorna. Pepe har höjt huvudet och följer deras flykt, kisar mot solen, ler en smula avundsjukt och be-drövat men likväl välvilligt mot den äldste på jorden:

— Schas! ropar han och klappar i händerna för att skrämma en smaragdgrön ödla.

Då havet ligger lugnt som en spegel och bränningarnas vita skum försvunnit från klippställarna slår sig Pepe ner någonstans på en sten och tittar forskande ner i det klara vattnet: där simmar fiskarna lugnt omkring bland de rödbruna algerna, räkor skymtar förbi och vid sidan om kravlar krabbor. Och ut över det blå vattnet klingar pojkens klara, drömmande sång i tystnaden:

— O, hav...hav...

De vuxna säger om pojken:

— Han kommer att bli anarkist!

Men de mera välvilligt stämde, de verkliga människokännarna säger annorlunda:

— Pepe kommer att bli vår poet...

Och Pasqualino, snickargubben som har ett huvud som vore det gjutet i silver, och ett ansikte som på ett gammalt romerskt mynt, han som är vis och allmänt aktad resonerar på sitt eget sätt:

— Barnen kommer att bli bättre än vi är, och livet kommer att bli bättre för dem!

Många tror på hans ord.

Teckningar av Severin Schlyter.

GAVLEVERKENS

Gasspisar — Vedpisar — Vattenvärmare

I modernaste konstruktion och arkitektur

Tackjärnsgjuteri — modellverkstad

Mek. verkstad — emaljverk

GAVLEVERKEN AB

Tel. 3643

GÄVLE

Tel. 3643

Målarmästare

Josef Karlsson

Götgatan 10 A

Telefon 30460

UPPSALA

FRÅN SANATORIEIMPULSER...

(Forts. fr. sid. 8)

om innehållet. Jag lånade därför en skrivmaskin av en bättre situerad lungsotarboder samt började skriva om det hela från nya klarheter. Jag övergav de forna, krönikartade rundmålningarna och tog fasta vid nu-scenerna, som således kom att utveckla scenbilder av korta avsnitt ur ett helt liv. Det låter sig sägas, att ännu någons omskrivning ur andra synpunkter så småningom blev aktuell, men resultatet blev också en roman med titeln Glest mellan gårdarna — kanske med släktttycke åt Wilhelm Mobergs Långt från landsvägen och med Olov Högbergs Den stora vreden — men ändå en roman som kom på förlag och så småningom blev utgiven.

Jag vill förbigå den närmaste tiden därefter, då en folkhögskolekurs på fackligt stipendium och för övrigt vanligt grovarbete fyllde ut tiden, som fortfarande var krigets. Jag kan också hoppa över en impuls jag fick att kasta mig rakt in i att skriva om krigets väsen utan att nämna ordet krig. Den resulterade i en symboliskt allegorisk skildring från Digerdöden 1350, skriven på okritisk fingerfärdighet samt dålig-romantisk jargong som den var.

*

Här skulle vägen till Oxnäset börja skymta. År 1945 fick jag — efter sju års ständigt ansöknings- och formulärtrassel — äntligen det studiebidrag från Kungl. Pensionsstyrelsen för en handelsskolekurs, som jag före-

slagit redan vid sista sanatorieutskrivningen. Numera hade jag friskbetyg sen flera år — så friskt nu en tbc-ares friskbetyg kan bli —, och jag hade försökt mig på många tillfällighetsyrken i krigstidens uppsjö av jobb, lika många som huvudet har hår. Således hade jag hunnit överge mina merkantila drömmar, då studiebidraget kom, men jag gick igenom handelsskolekursen i Stockholm lika fullt och erövrade betyg. Under några småanställningar som följde hann jag bekanta mig med den speciella art av tbc-skräck som frodas bland en del kontorspåvar — som jag helst vill dra glömskans slöja över — men på slutet fick jag ett bostadssociologiskt uppdrag åt en vetenskaplig avdelning vid Nordiska museet. Det arbetet skulle komma att intressera mig mycket, ehuru det inte var något fint jobb, utan en oerhört ambulerande syssla. Den förutsatte nästan ofin, i varje fall oblyg närgångenhet, ett ständigt inkräktande hos främlingar och en omåttlig frågvishet, allt för att utröna bostadstypens gångna, nuvarande och ev. framtida sociologiska struktur liksom också människornas förhållanden. Arbetet var rörligt och omfattade hela Sverige, och då turen kom till Norrland fann jag mig personligt engagerad till att lägga maximiinlevelse i arbetet. Då uppdraget upphörde efter ungefär ett år hade jag mött åtskilliga klarheter. För vår del inskränker jag mig till vetskapen, att Norrland och tbc varit mer än släkt under 19:e århundradets 4 decennier och att tbc och timmerarbete haft en nästan ödesbetonad växelverkan på varandra. Naturligtvis hade jag läst en del om dessa inte så nya upptäckter, men dess skakande innebörd hade inte gått upp för mig förrän jag så påtagligt fick kontakt med själva människomaterialet. Till mitt arbete hörde också att söka kontrollera de uppgifter jag fått i görligaste mån. Och för tbc-sammanhanget lade jag märke till, att folk helst undvek att vidgå tbc för egen del — men man blev mera öppen-hjärtlig, då frågan gällde grannar e. dyl. Tbc-skräck således. Jag behöver inte dölja, att intrycken blev oerhört självbespeglande. Flera månader efter engagemangets slut arbetade jag vidare på egen hand och i egna domäner, för att om möjligt pressa fram flera realiteter ur materialet. Detta som bakgrund till boken om Oxnäset, vars sociologiska klangbotten den borde bli, om det gick som jag tänkte. Jag valde ut en genomsnittstänkt tbc-timmerhuggarfamilj i sin miljö och med arvsfaktorer, fattigdomsnöd och social tradition omkring sig, gjorde ett av mina rutinemässigt disponerade protokoll med frågekomplexen utredda så noga som möjligt, och detta protokoll tog jag till utgångspunkt för romanen. Det hör hit, att jag själv hade ofta korresponderande erfarenheter från mitt eget skogshuggarliv och min lungsotarbana.

Man bör inte skriva en roman, om man inte vet, att man inte kan leva utan att skriva den, har nån engelsk klassiker sagt. Jag har ofta tänkt sarkasmer kring det yttrandet med hänsyn till julbokflodens många dödsadepter, bland vilka jag själv hade vadat omkring ett par boksäsonger. Men då stoffet kring Oxnäset började myllra erfor jag igenkännande. Det ges tillfällen, då dikt kräver en så omänsklig identifiering från författaren-mediet att också döden kan te sig mera mänsklig. Det intrycket har jag än, hur litterärt det än kan låta.

TIMMERHUGGNING.
Målning av Edvard Munch omkr. 1912.

Jag visste, att Oxnäset skulle bli något socialt, och då den sociala indignationen nu låg så snuddande nära mitt eget tbc-fall, så riskerade jag att hamna i min egen subjektivitets återvändsgränd, då ju dikt avslöjar ens eget småskurna jag ganska hänsynslöst. Ens hat, ens avund eller feghet förrycker proportionerna och spränger därmed motivets inre renhet och gör romanen olustig och oläslig. Avundens lampa, en gammal bekant glimtade fram. Nåja, jag löste frågan genom att ge min egen småskurna avund egenvärde, eftersom jag fann den höra ihop med människokynnets förutsättningar. Den uppbyggande avunden mot den nedbrytande blev ett av bokens öppna små diskussionsämnen — sen var jag fri i umgänget med mina fattiga eller rika figurer och kunde tvärtom ägna dem ett lärorikt studium i skenet från min egen avunds lampa.

Oxnäset tog gestalt som timmer- och sanatorieroman, vari den senare blickpunkten skulle ge timmerbilderna fjärrperspektiv. Bokens tre bröder av familjen Karlin gick sina realistiska livslinjer fram: en var timmerbjässen, som levde okuvad genom hela boken: "hjärten"-huvudfiguren fullföljde de skröpligas linje och gick sanatorievägen mot undergången; och den tredje bröt timmer-sanatorielinjen och sökte sin egen väg ut genom de små möjligheternas trånga port. Men över de små skoghuggarödena stod så timmerexploatörernas ohyggliga prototyp, Herman Jönsons Träförädling, förenklingen av skogsrovdraftens oerhört sammansatta begrepp. Det var samhällets verkligt asociala individer av icke arbetande utsugare, som skummade själva grädden på timmerproletärernas fåvitskt svettdrypande möda.

Det vore mig omöjligt att i ett kort sammanhang ge nån aldrig så förenklad resumé av den sociala protest som sprutar omkring Oxnäset. Men för att dra ut ett för tbc-sammanhanget väsentligt och konsekvent faktum, så skulle den sociala kritiken lika mycket rikta sig mot ett gånget århundrade som mot nutid: våra fäder i borgerlig ledarställning var pampar, som utsög proletär-

massan, försvagade folkstammen och skapade den fysiska degeneration som i sin tur bildat gynnsam grojord för bl. a. tbc. Vi har skyldighet att reducera ärans och hjältarnas huvudmän till de oerhört animala individer de var, innanför masken av humanistisk bildning, som de ofta älskade att prunka med gentemot massans okunnighet under förra seklet.

Och för att vända den spegeln mot nutidssamhället: vår tid är fullt medveten om människomaterialets försvagning. Behövs det inte en maximalinsats för att dränera det sjukdomsträsk vi befinner oss i, om vi skall kunna undvika historiens dom. Det har visat sig, att vi inomlands har resurser till fåvitsk massrustning mot yttre fiender, som möjligen kan komma och mörda män, kvinnor och barn eller beröva dem deras frihet — men var finns medlen till kanonfort och slagkryssare mot våra fullt kända inre fiender, som redan är innanför gränserna och som vill bryta ner hela mänsklighetens framtid eller i bästa fall göra dess frihet till sanatorie-frihet?

Jag vet, att dessa två konklusioner rör sig med hög grad av förenkling, och jag är inte främmande för att en viss dränering av vårt degenerationsträsk redan är igång, men för tbc-faktums del måste positionen hävdas, eftersom frågan bör vara ett av de viktigaste inslagen i vår kulturdebatt. Nu saknar vi nog inte sanatorier och sjukhus, men vi saknar hälsan själv. Därför behövs det mer än radikala åtgärder till båtнад för folkstammen.

*

Sanatorier och litteratur har i många fall kommit att höra ihop, inte bara i konsumentbemärkelser utan även i producentsammanhang. Det är egentligen inte så få insatser som kommit både från moderna lyxkurorter på bättre breddgrader och från våra egna små sanatorieriken. Proletärylen från sanatorier har dock varit matta; man har t. o. m. på sina håll påstått, att Oxnäset skulle vara ett av de första försöken att i romanväg föra fram rent tbc-ar-proletära ärenden. Uppgiften får gälla för vad den kan — bokens ärende är dock tänkt att vara timerproletariatets; tänk på att också skogsarbetare är medmänniskor med allt vad det innebär. På trettioalet var en sådan uppfordran utsiktslös, men fyrtioalet — som visat oss skogens verkliga betydelse som del i nationalförmögenheten — har fått liksom större tolerans därvidlag.

LAVES HERREKIPERING

Inneh. Lave Fjellner

Tel. 1504 HÄSSLEHOLM Tel. 1504

Rekommenderas

Efterskörd från Sandviken-konferensen

Från den av Gävleborgs Centralorganisation för lungtuberkulösa anordnade socialvårdskonferensen i Sandviken den 11 januari i år har kommit en del bilder, som tyvärr nådde oss för sent för att kunna publiceras i föregående nummer av Status tillsammans med referatet från konferensen. Ur denna fotografiska efterskörd har vi valt nedanstående bild, som visar tre av konferensens talare i samtal. De är från höger till vänster: byråinspektör Albert Bergh, distriktsombudsman Sven Lindberg och riksombudsman Sixten Hammarberg.

Status har vänt sig till Ivar Persson, ordförande i Gävleborgs Centralorganisation för lungtuberkulösa, och frågat honom, om Sandvikenkonferensen varit till nytta.

"Det är alldeles givet", säger Ivar Persson, "att det tar sin tid innan man märker något påtagligt praktiskt resultat av en sådan här konferens. Att sammankomsten blir till framtida nytta, därom är jag förvissad. Vi hyser förhoppningar att det inte ska dröja så länge innan man i Gävleborgs län vidtar vissa speciella åtgärder för att underlätta de partiellt arbetsföras återgång till produktionen. Vi vill ju bl. a. ha till stånd ett arbetsträningsinstitut och jag tror att detta ska kunna bli verkligt."

Det allra största värdet med en socialvårdskonferens av det här slaget ligger i dess kontaktskapande betydelse. Vi lungsjuka får lära känna landstingsrepresentanter och socialvårdens folk och vi får

Ivar Persson.

tillfälle att från vår utgångspunkt och vårt sett att se klargöra för dessa, vilken oerhörd betydelse deras arbete har för oss och vad en positiv inställning från deras sida betyder, när samhället ger sig i kast med att lösa de lungsjukas existensproblem."

En norrländsk kampanj

Ordföranden i De Lungsjukas Riksförbund, riksdagsman Sigfrid Jonsson, har under tiden den 22—27 januari gjort en resa genom övre Norrland och vid av därvarande lokalföreningar ordnade upplysningsmöten talat om arbetskraftsbehovet och de partiellt arbetsföra.

Turnén i Norrbotten var planlagd av Norrbottens Lungsjukas Centralförening, som genom förhandsreklam i form av affischer, annonser och särskilda inbjudningskort skapat intresse bland allmänheten för de förestående mötena.

Programmet för Norrbotten framgår av följande i den norrländska pressen införda annons:

UPPLYSNINGSMÖTE

Riksdagsman Sigfrid Jonsson

Järvsänd, talar över ämnet

DE PARTIELLT ARBETSFÖRAS PROBLEM

i Museikaféer, Luleå, torsdagen den 22 januari kl. 19.30

Läroverkets aula, Boden, fredagen den 23 januari kl. 19.30

Sanatoriet, Sandriäk, lördagen den 24 januari kl. 16.30

Godtemplarhuset, Piteå, söndagen den 25 januari kl. 14.00

Socialvårdsarbetare och socialvårdsintresserade inbjudes

N L C.

I Västerbotten besöktes Skellefteå och Umeå samt Hällnäs sanatorium vid vilka platser mötena hade ordnats av de lungsjukas lokalföreningar i respektive orter.

Den norrländska tidningspressen ägnade mötena påfallande uppmärksamhet och gav utförliga referat från desamma.

"Jag har de allra bästa intryck från min resa i Norrland", säger Sigfrid Jonsson. "Intresset för våra problem är i dessa trakter en stor och levande samhällsangelägenhet, och Norrland visar också i många stycken en förståelse och framsynthet när det gäller våra frågor, som skulle vara något för andra och bättre situerade landsändar att ta efter."

I Piteå följdes mitt föredrag av en livlig diskussion och mötet antog ett uttalande för att en dispensärkurator borde tillsättas i Norrbotten. Vid mötet i Skellefteå talade förutom jag själv assistent Lindh från länsarbetsnämnden i Umeå, som redogjorde för sitt läns arbetsberedningsverksamhet för de partiellt arbetsföra. Assistent Lindh talade även vid sammankomsten i Umeå, där också läkaren vid centraldispensären, dr Moraeus höll ett anförande.

Det utträttas ett bra arbete inom våra föreningar däruppe i norr, ett arbete som lovar goda framtida resultat", slutar Sigfrid Jonsson. "Med tanke på den förståelse för våra krav, som visas av landstingen, tror jag också att vi kan se fram mot en gynnsam utveckling för de lungsjukas eftervård i övre Norrland."

En bra presentation

I början av detta år hade Söderhamns Tidning en kort presentation av de lungsjuka och deras föreningsrörelser, som i sin koncentration gav något ganska väsentligt. Tidningen skrev så här:

"Det är nog oftast så, att i folkmedvetandet finns det en vrånbild av en lungsjuk. Man tänker sig en blek och magerlagd människa, som präglad av sjukdom tappat kontakten med tillvaron, en människa för vilken framtidsutsikterna te sig tämligen dunkla. Den moderna sanatorievården har delvis reviderat de gamla uppfattningarna. Lungsjukdomen är numera ingen hopplös sjukdom. Den medicinska vetenskapen har gjort sina framsteg och våra sjukhus uppfyller stora krav på god sjukvård och människovård. Det är ett föråldrat betraktelsesätt att se de lungsjukas situation som hopplös. Detta betyder naturligtvis inte att allting är tillrättalagt för sanatoriepatienterna. Vägen tillbaka från sanatoriet är ofta svår, och återanpassningen i de friska värld efter långvarig sjukhusvistelse erbjuder många svårigheter. Det är för att söka komma tillrätta med dessa problem, som sjukdomen skapar, de lungsjuka själva bildat en organisation — De Lungsjukas Riksförbund."

Efter att något ha sysselsatt sig med de lungsjukas speciella förhållanden i bl. a.

de norrländska bygderna skriver tidningen i fortsättningen följande:

"De lungsjuka själva vilja gärna dryfta sina frågor med alla intresserade parter. De vill med andra ord inte bara bli föremål för olika omvårdande åtgärder, sjukvård och samhällshjälp. *Det finns en egen vilja hos de lungsjuka att efter bästa förmåga hjälpa till att komma till rätta med sjukdomens avigsidor.*"

Folkbildningskurser på sanatorierna

Ett bra sätt att bedriva folkbildningsverksamhet på ett sanatorium är att ordna med en flyttande folkhögskolekurs eller folkbildningskurs, som det numera kallas. En del sanatorier har haft sådana kurser, anslutningen har varit god och man har allmänt tyckt att det varit en trevlig form för bedrivande av studier. Det finns sanatorier, där man år från år har en regelbundet återkommande folkbildningskurs.

Kurserna omfattar tretti timmar fördelade på föreläsningar och cirkelstudiearbete. Ämnesvalet är praktiskt taget utan begränsning. Man kan också ordna en kurs i något praktiskt ämne, t. ex. föreläsningar och övningar i sjukvård eller andra praktiska ting.

Den bästa tiden för en sådan kurs på ett sanatorium är höst- och vintermånaderna, då anslutningen av naturliga skäl blir störst. Det finns särskilda statsanslag att söka för kurser av det här slaget, men därvid gäller att ansökningarna ska inlämnas i mycket god tid. Ett sanatorium som skulle vilja ordna en sådan folkbildningskurs nästa höst eller vinter bör därför redan nu planera för densamma.

Folkbildningsförbundets kursnämnd har sammanställt en bra broschyr med råd och anvisningar för ordnandet av folkbildningskurser. Det lilla häftet kan erhållas antingen från Folkuniversitetets förlag eller från De Lungsjukas Riksförbund.

Några broschyrer

Nya läsare av denna tidskrift kanske ska ha intresse av att höra om ett par broschyrer, som utgivits av De Lungsjukas Riksförbund.

"Mot framtiden" är en skrift på ett 50-tal sidor tillkommen i syfte att sprida ökad kännedom om de lungsjukas eftervårdsproblem. Den har möjliggjorts genom ekonomiskt stöd från landets fackföreningar och förbundets egna lokalorganisationer. Genom uppsatser av läkare, socialvårdsmän, representanter för arbetsmarknadens bägge parter m. fl. får eftervårdsproblemet här en allsidig belysning och med all tydlighet framstår i hur hög grad ett ordnande av de lungsjukas eftervård är en fråga, som angår hela samhället.

Några av de problem som sammanhänger med en organiserad arbetsvård för de lungsjuka behandlas även. Professor Sten

Wahlund bidrar med en uppsats kallad "De partiellt arbetsföras och särskilt de lungtuberkulösa sysselsättningsproblem". Om "Arbetsgivarna och de partiellt arbetsföra" skriver direktör Erik Brodén och om "Fackföreningsrörelsen och de partiellt arbetsföra" redaktör Albin Lind.

Broschyren "Mot framtiden" kom ut från trycket år 1943 och det i uppsatserna anförda statistiska materialet har givetvis inte längre samma aktualitet. Men i stort kvarstår ännu de behandlade frågorna som olösta och skriften kan inte på något sätt sägas vara förlegad. Den som är intresserad av och vill veta mer om ett stort sam-

Skizet av STATUS nr 2 1947.

Några synpunkter

Lungtuberkulosen

*dess förebyggande
och behandlande*

Av överläkare BO NORDGREN

hällsproblem kan fortfarande läsa "Mot framtiden" med behållning.

Den andra av förbundets skrifter som ska påtalas i det här sammanhanget heter "Några synpunkter på lungtuberkulosen, dess förebyggande och behandlande." Det är en uppsats ursprungligen hällen som föreläsning vid en socialvårdskurs å Follingbo sanatorium, Visby. Författare är överläkaren vid Follingbo sanatorium, doktor Bo Nordgren. Lättfattligt och populärt ger en läkare här en del synpunkter på lungtuberkulosen, som bör vara ägnade att skingra mycket av den missuppfattning om sjukdomens natur, som på sina håll tyvärr alltjämt råder. Det lilla häftet är tryckt 1947 och alltså högaktuellt.

Spridandet av dessa broschyrer är inte bara en form av tuberkulosbekämpande utan även en gård i folkbildningens tjänst. Förbundets lokalavdelningar har också i stor utsträckning distribuerat skrifterna till allmänheten i samband med av dem ordnade upplysningsmöten.

Enskilda såväl som föreningar, vilka önskar erhålla ovanstående broschyrer, kan efter rekvisition få dem kostnadsfritt från De Lungsjukas Riksförbund.

De partiellt arbetsföras organisationer

Den berömde engelske författaren H. G. Wells, som är död sen några år tillbaka, höll 1933 i egenskap av ordförande i de sockersjukas förening i England ett tal, vars betydelse ända tills nu på många håll förbisets. Wells var en visionär, en man som siade om framtiden, och i detta sitt tal förutsade han att den tid skulle komma, då den ena efter den andra gruppen av partiellt arbetsföra sammansluter sig i en organisation för att hävda sina sårintressen inom samhället.

Överallt i världen ser man nu detta hända. I höstas bildades i Göteborg de astmasjukas förening och därmed samlade sig ännu en grupp partiellt arbetsföra. Och i Wells eget hemland, England, bildades förra våren en sammanslutning av landets alla reumatikersjuka. Det kan bli en ofantlig organisation, man räknar med att ungefär 1.000.000 människor i England lider av reumatiska åkommor.

Här i Sverige väntar vi fortfarande på en förening för de reumatikersjuka, en stor och eftersatt grupp partiellt arbetsföra. Bildandet av en sådan sammanslutning skulle vara till gagn inte bara för landets reumatiker utan för de partiellt arbetsföras föreningsrörelser över huvud.

Ett krångligt ord

I Skånska Dagbladet, Malmö, hittade vi för en tid sen följande insändare under spalten "Delade meningar":

"Hr redaktör.

Ja, nog är sysselsättningsterapeut en förfärlig titel, allra helst som den sammansatts av ett svenskt och ett grekiskt

ord. Det vore onekligen bra om någon kunde finna på ett lämpligare och helst svenskt namn. Men det bör ju inte gå i den stilen som när man i Tyskland skulle förtydka så många utländska ord som möjligt. Ett ljushuvud föreslog då, att man i stället för apotekare skulle använda följande ord, vilket tydligt utsade vad det rörde sig om: 'Gesundheitswiederherstellungsmittelzusammenmischungsverhältniskundiger.'

Ångbåtspassagerare, f. d."

Det är så sant som det är sagt. Syssel-sättningsterapeut är ett krångligt ord och det vore bra om någon kunde finna på ett bättre. Men varför har den ärade insändaren slutat åka ångbåt. Så hårt behöver man väl inte ta saken?

Till minnet av Carl von Ossietzky

I dagens Tyskland hedrar man nu minnet av Carl von Ossietzky. Denne store pacifist, som 1935 tilldelades Nobels fredspris, hölls av nazisterna i fångenskap och starka påtryckningar utövades på honom för att han skulle vägra motta fredspriset. Enligt vad hans hustru Maud von Ossietzky berättat inympades tuberkulos på Ossietzky under en vistelse i koncentrationsläger och han kunde sedan aldrig övervinna sjukdomen utan dog på ett sjukhus i Berlin den 4 maj 1938.

Arat lever i dag minnet av denne store förkämpe för fredens sak. Nyligen har man uppkallat ett tuberkulossjukhem i södra Harz efter honom.

De lungsjuka och fattigvården

I Status nr 10/1947 behandlade riksbudsmannen Sixten Hammarberg i en ledare kallad "Skall fattigvården försvinna" en del för de lungsjuka speciella frågor inom fattigvården.

Svensk Socialvårds Tidning nr 1/1948 återger denna artikel och gör därefter följande kommentar:

"I den moderna socialvård, som numera

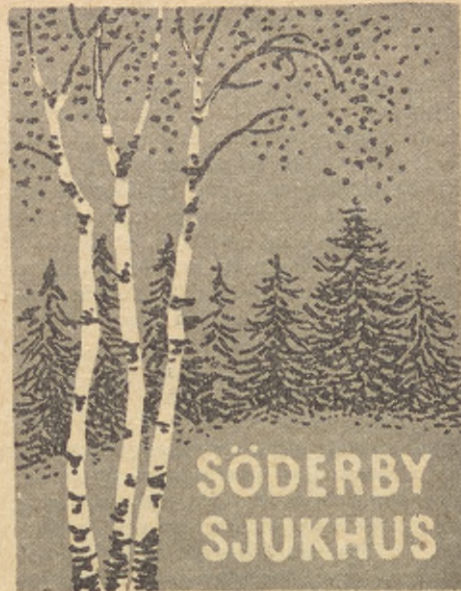
bedrivs i de flesta kommunerna i riket, bör väl de flesta av de synpunkter, som framförts av Sixten Hammarberg, vara tillgodosedda, allt i den mån som inte särskilda hinder föranlett svårigheter för en framstegsvänlig politik. De uppfattningar, som framförs, är av den art att de utan vidare måste accepteras av en socialarbetare. Det måste vara angeläget för de kommunala organen att genom ekonomiskt stöd under eftervården tillse att en dyrbar sanatorievistelse inte varit förgäves. Vidare syns det fullt naturligt att bidrag till vissa personliga utgifter bör lämnas under sjukhusvistelse. Denna uppfattning är numera också lagfäst då det gäller folkpensionärerna, vilka fr. o. m. den 1 jan. 1948 alltid tillförsäkras 200 kronor om året vid vård å sjukhus eller annat hem. För de många lungsjuka, som under avsevärd tid vårdas på sjukhus och som inte tillerkännas sjukbidrag enligt den nya folkpensioneringslagen, skulle det förefalla som en orättvisa att de inte får några medel till personliga utgifter."

Denna kommentar är i sin framsynthet och humanitet enbart glädjande för de lungsjuka att ta del av. Det är också ovedersägligt att många kommuner, kanske de flesta, numera tillgodose de lungsjukas fattigvårdsbehov på ett annat och bättre sätt än förr. De flesta — *men inte alla*. Det finns faktiskt sjuka på våra sanatorier, som får sin vårdkostnad bestridd av fattigvårdskommunen men som inte erhåller ett tillräckligt fickpenningbidrag för smärre personliga utgifter under sjukdomstiden. Och de finns, som inte får något alls. Men därom mera en annan gång.

Ett vackert bokägarmärke

Under 1947 har patientbiblioteket på Söderby Sjukhus, Uttran, genomgått en omfattande renovering.

En utgallring av äldre och litterärt värdefulla böcker har företagits, bortåt 300 nya volymer har anskaffats. Bokbeståndets skadade volymer har reparerats och det

för svenska bibliotek tillämpade klassificeringssystemet tagits i bruk.

Resultatet har blivit ett bra sanatoriebibliotek på ungefär 2.100 volymer.

I samband härmed har sanatoriet skaffat sig ett särskilt bokägarmärke. Det är ett mycket vackert ex libris tryckt i svart och grönt med sjukhusets namn utsparat i vitt.

En tilltalande idé med ett sådant bokägarmärke! Om det finns andra sanatorier, som har bokägarmärken för sina patientbibliotek, så skulle det vara roligt få vetskap härom. Sänd i så fall in ett dylikt bokägarmärke till denna tidnings redaktion, vi avbildar det gärna i ett kommande nummer av Status.

Kampanj mot smittoskräcken

Det skulle behövas en kampanj mot smittoskräcken av samma slag som den propaganda som just nu föres mot olycksfall i arbetet, anser Göteborgs-Tidningen i en utmärkt artikel om de lungsjukas eftervård. Den 19 januari i år skrev tid-

Allmogevävnader

Sven Andersson

Tel. 109 67

BORÅS

Tel. 190 37

ÖSTERMALMS ÅKERI

EINAR PETERSSON

Kontor och garage: Kaplansgatan 5, Västerås

Telefon 300 86

Utför alla slags transporter, flyttningar m. m.

ningen bland annat följande tänkvärda ord:

"...ännu har upplysningen inte trängt igenom djupare än att ett stort antal samhällsmedborgare menar, att en person, som haft tbc, alltid är smittoförande. Den vanföreställningen borde bli föremål för en upplysningskampanj av samma slag som nu sätter in mot t.ex. olycksfall i arbete. En förändring av den allmänna inställningen till smittofriförklarade tbc-patienter skulle vara den bästa hjälpen för dessa människor."

Efter allt vad som sagts i just denna sak tycker man tiden borde vara kommen för handling. Det är gott och väl att man upplyser allmänheten om under vilka förhållanden tuberkulosen är farlig, men det är minst lika viktigt att man talar om under vilka förhållanden den är ofarlig. Så länge man inte gör detta drabbar upplysningsverksamheten om tuberkulosen de tuberkulösa.

En framgång i fickpenningfrågan

Den gamla frågan om fickpenningbidrag från kommunen för dem som på fattigvårdssamhälles bekostnad vårdas på sanatorium har stötts och blötts åtskilliga gånger vid det här laget. Tyvärr har man ännu inte kommit fram till någon enhetlig norm för ett sådant fickpenningbidrag.

De Lungsjukas Förening och Understödsfond u. p. a. i Norrköping har i dagarna nått ett mycket gott resultat i sitt arbete att lösa denna fråga. Den av föreningen till Norrköpings stads fattigvårdsstyrelse inlämnade skrivelsen angående sanatoriepatienternas fickpengar har nämligen resulterat i att samma fickpenningförmåner utgår till sanatoriepatient som vårdas på fattigvårdens bekostnad som gäller för folkpensionärerna d. v. s. 16 kronor i månaden och 24 kronor i julmånaden.

Dessa belopp blir sammanlagda 200 kronor om året. Det är ett rimligt krav att sanatoriepatienter som vårdas på kommunens bekostnad ska över lag erhålla ett fickpenningbidrag av denna storlek. Vi måste komma fram till att detta fickpenningbidrag blir allmän praxis.

ORD ATT MINNAS:

Är det för tidigt att hoppas, att samhället till sina skyldigheter i form av sjukdomsförebyggande, sjukdomshävande och arbetskraftsätterskänkande åtgärder även skulle foga en arbetsätterskänkande skyldighet.

(Dr Allan Rülcker.)

Schack

Redigerad av
E. LUNDIN

DET MYSTISKA SKÖNHETSPARTIET.

Den engelska schacktidningen Chess återger i sitt februarinummar följande intressanta parti och tillägger, att partiet fick skönhetspriset vid en turnering i — Sverige! Det kanske det också hade fått, om det hade varit spelat i Sverige. Det är det emellertid inte — det är spelat för mer än 30 år sedan i något annat land!

HOLLÄNSKT PARTI.

Goldschmied.

1. d2—d4
2. e2—e4
3. Sb1—c3
4. f2—f3
5. Sg1×f3
6. Lc1—g5
7. Lf1—d3
8. 0—0
9. Sf3—e5
10. Lg5×f6
11. Ld3×h7†
12. Dd1—h5†
13. Se5—g6

Preinhaelter.

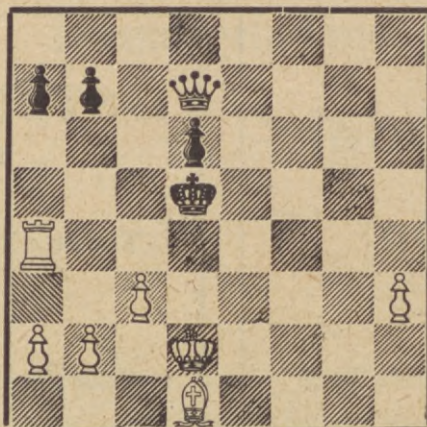
- f7—f5
- f5×e4
- Sg8—f6
- e4×f3
- e7—e6
- Lf8—e7
- 0—0
- b7—b6
- Lc8—b7
- Le7×f6
- Kg8×h7
- Kh7—g8
- Tf8—e8

Här skulle 13. —, d7—d6 ha spelats. Nu däremot följer en lustig kungsjakt — matt i sju drag!

14. Dh5—h8†
15. Sg6—e5†
16. Dh8×g7†!!
17. Tf1—f7†
18. Sc3—b5†
19. c2—c4†
20. Ta1—e1 matt!

STUDIE.

Av J. Schwers.

Vit drar och vinner.

Julpristävlingen avgjord.

Vår julpristävling bjöd denna gång på en överraskning — från lösarnas sida! Vi hade förutskickat, att tävlingen skulle gå i den vita löparens tecken. Detta var också i stort sett riktigt: vits löpare utför verkligen små underverk. Överraskningen i fråga består emellertid därunder, att en av uppgifterna (nr 4) får ett helt annat resultat än det kompositören avsett. Lösningen blir, att vit drar och gör remi, medan författaren avsett, att vit skall vinna.

Lösningar. Nr 1. (Av O. Duras). Vit drar och vinner: 1. Le7, Ka5. 2. b3, a6. 3. Ld8†, b6. 4. b4†, Ka4. 5. b×a6.

Nr 2. (Av J. Perlis, Wien). Vit drar och gör remi: 1. La4†, Kc7. 2. L×d7!, K×d7. 3. a6!, b×a6. 4. Kd5 etc.

Nr 3. Vit drar och gör remi: 1. Ld3 med hotet L×g6† och pattställning. Flyttas springaren, följer Lb5†!

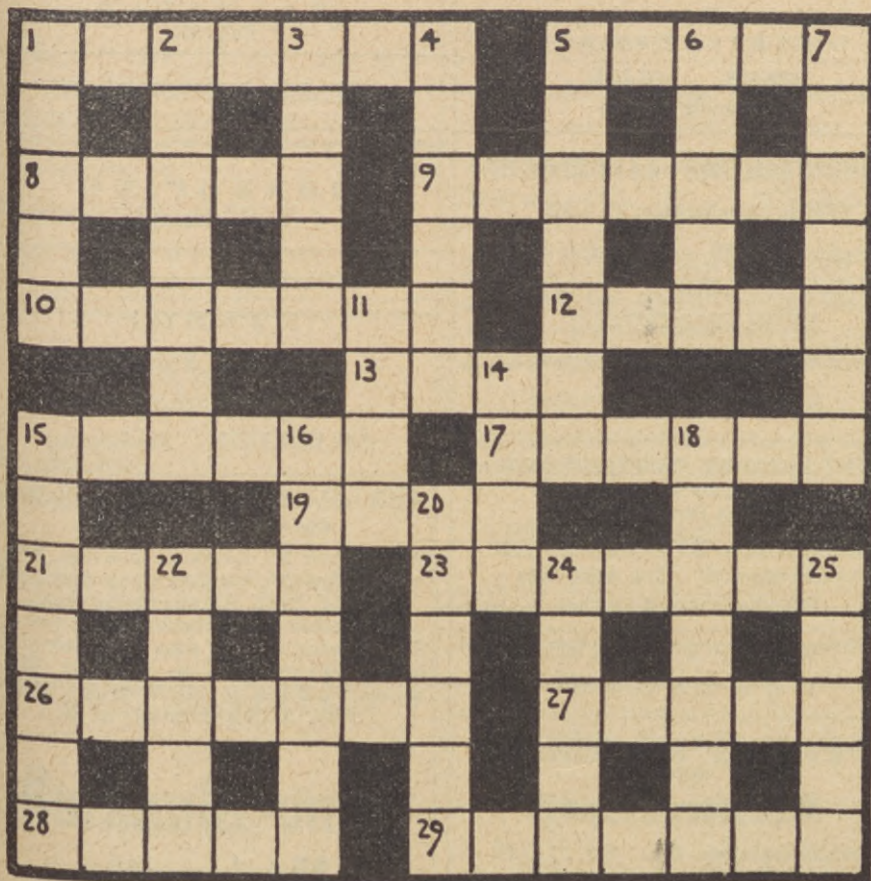
Nr 4. (Av J. Perlis, Wien). 1. Lc4! Efter detta vackra drag hade författaren tänkt sig, att vit skulle vinna genom g-bonden direkta frammarsch. Emellertid har ett flertal lösare påvisat, att svart räddar sig genom 1.—, a3! Den till synes olyckligt placerade svarta löparen blir härigenom glänsande rehabiliterad. På b×a3 skulle nämligen följa d×c4 jämte La7—b6—a5—c3 och svart vinner! Vit spelar i stället 2. L×d5, a×b2. 3. L×e4 med remislut.

Efter lottnings har pristagarlistan fått följande utseende: Första pris, kr. 25, J. Westling, Sanatoriet, avd. III, Hålahult. Andra pris, kr. 15, G. Nordlander, Göteborgsvägen 33, Uddevalla. Tredje pris, kr. 10, J. Johansson, Klockargården, Lindome. Fjärde—femte pris, E. Ellerot, Hällesåker, och Edvin Andersson, Eskilstuna.

GIFT,

barnlös, medelålders jurist, som är utskrivnen från sanatorium, önskar starta juridisk byrå i Stockholm eller annan större stad och behöver därför ett central beläget, möblerat rum, vars inredning består av ett stort skrivbord, några stolar, en bokhylla, ett stort klädskap, ett par byråar och 2 sängar. Svar åtminstone av före detta sanatoriepatienter emotses till sign. "Defensor", denna tidnings kontor, för vidare befordran.

Korsord Nr 3

VÅGRÄTA ORD:

1. Förflyttningsflytning. (7)
5. De första människornas tillvaro. (5)
8. Kasserade möbler. (5)
9. Vad har en skidstjärna gemensamt med en sjöcharmör? (7)
10. Det maskinella i "Vredens druvor". (7)
12. Gör den mycket upptagne mannen i sin tidning. (5)
13. Är nöden i Aten. (4)
15. Ett komplex varom folkgåtan säger: Tusen bo i det, men icke du och ej din get få rum i detta hus. (6)
17. ... varefter kand. Åberg deklamerade "Det eviga" av Torsten Tegnér... (6)
19. En dam i firman. (4)
21. "När barndomens skogar mejades ned och bergen med lekstugorna sprängdes bort, då fick vår förundran till svar: Ett — har köpt marken." (5)
(Hans Botwid.)
23. K. B. (7)

26. Varje bagare vet att det är förbjudet att — matfett. (7)
27. En i Snövits uppvaktning. (5)
28. Ett effektivt kvinnligt vapen. (5)
29. God rätt med kraftig brun sås. (7)

LODRÄTA ORD:

1. En som gör allting mekaniskt. (5)
2. Vin som smakar mycket bättre än vad namnet låter förmoda. (7)
3. Användes vid baxning. (5)
4. Trut som låter som en tonernas mästare. (6)
5. Exempel: skogsavverkning, slåtter, betplockning. (7)

6. En svensk tiger men Sveriges symbol är ett — (5).
7. Bjudes för famn. (7)
11. När någon själv sig rosar, det ganska illa —. (4)
14. Känd norrman. (4)
15. Känd herre med tre ben. (7)
16. God fisk och — — mister Kruschen. (7)
18. Asbest. (7)
20. Skärgårdsgubbe med goda "gubbar" (6)
22. "Den gamle förlorar en av de förnämsta mänskliga rättigheterna: den att bli bedömd av sina —." (5)
(Goethe.)
24. Den kloke ger —, sa bonn, gick undan för lokomotivet. (5)
25. Harang. (5)

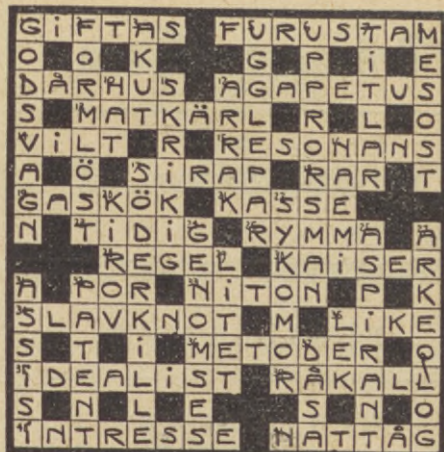
TÄVLINGSREGLER.

Lösningar till korsord nr 3 ska vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 april 1948.

För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 3". Glöm ej att ange namn och adress!

Två priser, ett på tio och ett på fem kronor, utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i majnumret.

LÖSNING TILL KORSORD NR 1.

Pristagare blev: 1:sta pris kronor 10:— herr Karl Horn, Artemisgatan 19 A, Hjorthagen; 2:dra pris kronor 5:— fr. Gunnel Tengzelius, Dagsbergsvägen 3, Norrköping.

100 intyg

Notarius Publicus

bekräfta

att även svära mjällbildningar

läkas med SEBUSAN på 8 dagar

Detsamma gäller huvudklåda och fett hår samt håravfall om håravfallet förorsakats av mjäll. Fråga i Eder affär. Där veta de att Sebusan svavel-tinktur hjälper (kr. 3:16 o. 5:69 pr fl. inkl. skatt). — Kvieslor försvinna ofta på en enda natt med Sebusan omeletareme (kr. 2:11 pr tub). Hos apotek, färg- & sandlare samt övriga affärer i branschen. SEBUSAN-FABRIKEN, Stockholm Ö

BORAS och SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN

BIL-SERVICE AB
BORAS

Allt i bilbranschen.

Hjelms Bil AB.

Häggåstrands Väveri Aktiebolag

KINNAHULT

Kinna Väveri Bröderna Nilsson

BETALD ANNONSPLATS

ESKILSTUNA

RESTAURANT FUXEN

Ekvallsgatan 1-3, Eskilstuna
Tel. 350 30

Rekommenderas för sin goda mat
och humana priser!

Sven Hillman

BYGGNADSFIRMA

Carlavägen 26, Eskilstuna

Tel. 332 36 och 360 98

Byggnadsarbeten av alla slag ut-
föres, såväl ny- som ombyggnader

ESKILSTUNA

Esso Bensinstation

Kungsvägen 9. Tel. 306 94.
I bostaden 351 03.

Innehavare Einar Andersson
ESKILSTUNA

BENSIN. OLJOR.
Fullständig service

Västermalms Livsmedel

(Ebba Gustafsson & Co)

Franzégatan 35 — Telefon 337 17

FÖRSTKLASSIGA VAROR.
STOR SORTERING

G Ä V L E

NYBYGGNADER, OMBYGGNADER
och husbyggnadsreparationer
utföras förmånligt

PRAKTISKA BYGGNADS AB

Drottninggat. 56 - Tel. 2968, 3969
Infordra kostnadsförslag

G Ö T E B O R G

Köp Eder elektriska armatur
hos

Elektricitet

Rosenlundsplatsen 4 - Tel. 11 37 74
Filial: Redbergsplatsen 6 - Tel. 11 37 75

Birger Eriksson - JUVELERARE

Engelbrektsgat. 39 B (hörn av Arkivg.)
Telefon 16 25 05

FÖRLOVNINGSRINGAR och VIGSEL-
RINGAR — NYSILVER.

Nya arbeten samt reparationer utföras
fort och till billigaste priser.

Alos självklistrande
KUVERT, KORTBREV,
AVLÖNINGSPASAR

Ensamtillverkare:

A. LINDGREN & SÖNER
Göteborg

ORD ATT MINNAS:

Därest vi få våra krav uppfyllda,
komma vi också att ge något tillbaka.
Vi skall ge samhället värden bestående
i räddade arbetsdagar och därigenom
sparade miljoner.

(Förbundsordf. Sigfrid Jonsson i ett
föredrag om de lungsjukas
eftervård)

HALMSTAD

MASKINER och VERKTYG
för TRÄINDUSTRIN
levereras av
ING.-F:A ALB. J. WAHLBECK
H A L M S T A D
Tel. 952

BETALD ANNONSPLATS

J Ö N K Ö P I N G
med omnejd

Efterfråga varumärket

D J E D D I

vid köp av korsetter

och underkläder

AB DJEDDI - Jönköping

ABRAHAMSSONS Snickerifabrik
SMÅLANDS TABERG

Tel.: 77 och 277 fabriken, linjevälj., 8 fa-
brikör Arnold Abrahamssons bost., 180
fabrikör Hans Abrahamssons bost.,
76 fabrikör J. H. Abrahamssons bost.
Tillverkning av alla slags byggnadsnic-
kerier, hyvl. och ohyvl. trävaror. För-
säljer: PLYWOOD, MASONITE, TREE-
TEX, ANKARBOARD m. m.

June-Munktell Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET

JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-acr.: Motor
Telefoner: 197, 897.

K I R U N A

Alltid färska BAKVERK
CONDITORI BRÄNDA TOMTEN
(PAUL LAVÉN)
— Tel. 109 —
TARTOR — EFTERRÄTTER

L I N K Ö P I N G

STORA HOTELET
L I N K Ö P I N G

Förnämliga matsalar. Storartad festvä-
ning för alla slags beställningar. Gott
bord. Facila priser. Utmärkt musik.

Trädgårdsföreningens Restaurant
Rekommenderas.

LULEÅ

Bröderna Hedlund

TILLVERKARE AV:

VIBRO-BLOCK

Tel. 501 11 LULEÅ Box 20 18

BRUNNSBORRNINGAR

utföres av

Borrförman **H. BJURSTEN**

Box 524 - Luleå - Tel. 3191

MALMÖ

Bliv medlem i

SOLIDAR

och

MJÖLKCENTRALEN

Allt i päls

hos

Kör snär **FELDT**

Telefon 124 84

Davidshallsgatan 15, Malmö

Hörnet av Kärleksgatan

NORRKÖPING

KNUT HAGBERG

Fabriksaktiebolag

Norrköping

TILLVERKAR FINARE KVALITÉER av HERRTYGER

FIRMA MARTIN JANSSON

Godsgatan 11 Telefon 244 98

— NORRKÖPING —

Säljer: Byggnadsmaterial.

Utför: Asfalt- o. Isolationsarbeten, Massagolv m. m.

Aktiebolaget Trycksaker

BOK- & ACCIDENSTRYCKERI

Repslagaregatan 25

Telefon 209 52 Postgirokonto 13 05 52

SUNDSVALL

DUCO & MÅLAREVERKSTAD

Modernt och tidsenligt inredd efter senaste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM

Förstklassigt arbete Humana priser
N. Järnvägsgatan 52 Telefon 1718

Järnkonstruktioner och Smiden

för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad

Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP

avhåller å Bergsakers Travbana Sundsvall, travtävlingar c:a 30 söndagar under Mars—Oktober 1948. Totalisator.

Restauranter. Högtalarmusik.

Tel.: Kontoret 4270. — Banmäst. 5330.

BETALD ANNONSPLOTS

SÖDERTÄLJE

Qvidings Bageri & Konditori

Villagatan 9 - Tel. 319 12

Filial: Storgatan 5

Tel. 317 76

UMEA

DOKTOR BJÖRN MORAEUS

Storgatan 87 - UMEÅ

L un g s j u k d o m a r

Mottagning efter överenskommelse per telefon Umeå 28 60.

UMEA TEGELBRUK

Bäckström & Co.

Box 5, Umeå 1.

Tel. kontoret 570

bruket 126

GYNNA

Status annonsörer

UPPSALA

Puts och murbruk

levereras av

AB GOZZIS Murbruksfabrik

Tel. 331 87 Upsala Tel. 331 87

BETALD ANNONSPLOTS

VÄRNAMO

VÄRNAMO KRAFTAKTIEBOLAG

Elektrisk ström för

Uppvärmning - Hushållsändamål

Motordrift

Telefoner:

Kont. 89, Kassa 912, Transformatorst. 605.

VÄSTERAS

Runes

KONDITORI

Emausgatan 29 VÄSTERAS Tel. 389 70

VARGBO HANDELSTRÄDGÅRD

Telefon 312 32

Blomsterhandel, Stora gatan 86. Tel. 305 61
Utför alla slags Binderier och Blomsterkorgar omsorgsfullt. Årstedens krukväxter och lösa blommor i stor sortering och till billiga priser.

ÖREBRO

JANSSONS CHARKUTERI

Huvudaff.: Slottsg. 26. Filial: Saluhallen
Tel. växel 106 22, 107 84, 162 26

Kött, Fläsk, Kalv och alla slags charkuterivaror i parti och minut
Allt av prima kontrollerad råvara

— REKOMMENDERAS —

Alla slags **SKROTVAROR**

uppköpes till högsta dagspris i

Produkt- & Materialaffären

Kyrkvägen ÖREBRO Tel. 121 50

(Söder om Markbackens gård)

A.-B.
Svenskt Konstsilke

Borås

BETALD ANNONSPLATS

LENHOVDA
Radiatorfabrik AB.

Tel. 88 **LENHOVDA** Tel. 88

Tillverkar Plåtradiatorer!

Oljeeldningsaggregat

Svenska och utländska kvalitetsmärken försäljas
och installeras av auktoriserad försäljare.
Begär offert! Korta leveranstider.

Ombud antagas på de platser där vi ej äro representerade

AKTIEBOLAGET TEKNIK VÄSTERÅS

Box 15, Västerås. Tel. 374 10 (växel)